

Gjenopprettende prosess og relasjonsbygging i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

**Sekretariatet for
konfliktrådene**

Møllergata 16

0179 Oslo

www.konfliktraadet.no

21 01 23 01

post@konfliktraadet.no

—

Versjon 1.0

Sist oppdatert

27.09.2021

Innhold

Innledning	3
Del 1	5
1. Gjenopprettende prosess i ungdomsreaksjonene	5
1.1 Forankring av gjenopprettende prosess i konfliktrådet	6
1.2 Personlig møte mellom parter.....	7
1.3 Fornærmet part og flere berørte parter av lovbruddet	8
1.3.1 Gjenopprettende prosess med fornærmet.....	8
1.3.2 Gjenopprettende prosess med flere berørte av lovbruddet	9
1.4 Lovbrudd uten fornærmede (offerløse lovbrudd)	9
1.5 Gjenopprettende prosess mellom ungdom og andre (sivil sak)	10
1.6 Oppfølgingsteam og gjenopprettende prosess	11
1.7 Gjenopprettende og reintegrerende tiltak i ungdomsplanen	11
2 Kommunikasjon og relasjonsbygging	13
2.1 Kommunikasjon ved bruk av konfliktrådets grunnprinsipper	13
2.2 Sosialt nettverk og relasjonsbygging	13
2.3 Samtaleverktøy	14
2.4 Metodikk i relasjonsbygging	15
2.4.1 Relasjon, empati og tillit i endringsarbeid	16
2.4.2 Motivasjon til endring.....	17
2.4.3 Tillit til seg selv og andre for å kunne håndtere risikosituasjoner.....	18
2.4.4 Grenser og støttepersoner i sosialt nettverk.....	19
Del 3	20
3 Ansvarsdeling og gjennomføring av gjenopprettende prosess	20
3.1 Rollefordeling mellom rådgiver og ungdomskoordinator	20
3.2 Samarbeid om igangsetting av gjenopprettende prosess	21
3.3 Ungdomskoordinator adresserer lovbruddet	22
3.4 Samarbeid med meklere	22
4 Forberedelser til og gjennomføring av gjenopprettende møte	24
4.1 Opplysninger om fornærmede og saken.....	24
4.2 Før fornærmede kontaktes.....	24
4.3 Ivaretagelse av fornærmede og samtykke fra fornærmede	25
4.4 Ivaretagelse av ungdommen.....	26
4.5 Deltakere i gjenopprettende møte mellom ungdom og fornærmede.....	27
4.6 Gjenopprettende møte med fornærmede	27
4.7 Mulighet for indirekte prosesser mellom fornærmede og ungdom	28
4.8 Manglende gjennomføring av gjenopprettende prosess	29
5 Avtaler i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.....	30
5.1 Avtaler i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging	30
5.2 Oppfølging av avtaler	30
6 Ivaretagelse av partene etter gjenopprettende prosess	31
7 Kilder og referanser	32
Vedlegg 1: Grunnprinsipper for konfliktrådenes gjenopprettende arbeid	34
Vedlegg 2: Samtaleverktøy	36
Vedlegg 3: Samarbeidsmøte mellom ungdomskoordinator og rådgiver	37
Vedlegg 4: Samarbeid mellom ungdomskoordinator, rådgiver og meklere.....	38
Vedlegg 5: Eksempelsamling på møter i konfliktrådet mellom ungdom og andre.....	39

Innledning

Konfliktrådets virksomhet skal bygge på gjenopprettende prosess, og gjenopprettende møter mellom ungdom og fornærmede er en sentral del av straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging (ungdomsreaksjonene)¹, jf. konfliktrådsloven § 1, femte ledd.

I lovens forarbeider beskrives at gjenopprettende prosess er en samlebetegnelse for ulike gjenopprettende metoder som mekling eller stormøte. Videre, at det sentrale ved ordningen er at partene gjennom dialog forsøker å finne løsninger på lovbrudd og mellommenneskelige konflikter. (Prop. 57 L (2013-2014) kap.2.1).

Nordlandsforskning (NF rapport nr. 2/2019) fant i sin evaluering av ungdomsreaksjonene at gjenopprettende prosess ikke hadde hatt en like stor rolle som tiltenkt. Samtidig understreket forskerne at gjenopprettende prosess har et stort potensial i ungdomsreaksjonene. Ikke bare som del av møter mellom fornærmede og ungdom, men også med ungdom og nære relasjoner:

«(...) ungdommer som sliter, [kan] ha mange brutte relasjoner og sosiale utfordringer der gjenopprettende prosess kan bety mye. De vil også kunne ha behov for at noen sier unnskyld til dem, gjennom et liv som ofte kan ha vært preget av svik. Det handler om å ha et gjennomført gjenopprettende perspektiv gjennom hele straffeperioden, fremfor å ha gjenoppretting som et punkt på en liste som kan krysses av som «gjennomført». (NF 2019:165)

I rapporten understreket forskerne at relasjoner har stor betydning i ungdommens liv og er viktig å få avklart, etablert eller videreutviklet for å sikre en positiv utvikling for ungdommen. *«Relasjoner legger grunnlaget for det livet ungdommene kan leve videre, de er viktige å adressere. Gjenopprettende prosess bør derfor være en sentral bestanddel i ungdomsreaksjonene.» (NF 2019: 172).*

Formålet med denne veilederen er at ansatte som jobber med gjenopprettende prosess i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging skal:

- Kjenne til hvordan gjenopprettende prosess skal praktiseres i ungdomsreaksjonene.
- Gjennomføre gjenopprettende prosess på en faglig forsvarlig måte som ivaretar partenes behov.
- Kjenne til de ti grunnprinsippene i gjenopprettende prosess og kan omsette disse til praksis.
- Jobbe helhetlig gjenopprettende i straffegjennomføringen.
- Vite hvordan gjenopprettende prinsipper og prosess i ungdomsreaksjonene er forankret, slik at gjenopprettende prosess sammen med andre verktøy kan brukes i relasjonsbygging som bidrar til positiv utvikling for ungdommen.
- Ha en enhetlig praksis, som holder god kvalitet, slik at konfliktrådets tjenester er like uansett hvor ungdommen bor.
- Vite hvem (rådgiver, ungdomskoordinator, mekler) som skal gjøre hva og hvordan.

Veilederen retter seg primært til ungdomscoordinatorer (UK) og rådgivere i konfliktrådet som jobber med gjenopprettende prosesser i ungdomsreaksjonene. Meklere i konfliktrådet vil også ha nytte av veilederen.

¹ For mer info om ungdomsstraff og ungdomsoppfølging som helhet, ungdomscoordinator, m.m. se Konfliktrådets nettsider www.konfliktraadet.no

I utarbeidelsen av veilederen har Sekretariatet for konfliktrådene (Sfk) lagt til grunn aktuell faglitteratur², anbefalinger fra Nordlandsforskning 2019³, anbefalinger fra Europeisk forum for gjenopprettende prosess⁴, samt erfaringer fra praksis i konfliktrådene. Meklerhåndboka⁵ er også en sentral referanse for beskrivelse av gjenopprettende prosess i konfliktrådene.

Veilederen inneholder tre deler:

Del 1 gir en kort innføring i gjenopprettende prosesser, sentrale avklaringer om gjenopprettende prosess i ungdomsreaksjonene og anbefalinger om hvordan konfliktrådet kan jobbe gjenopprettende gjennom hele straffereaksjonen.

Del 2 omhandler kommunikasjon, relasjonsbygging og samtaleverktøy.

Del 3 omhandler ansvar og rollefordeling, og praktisk gjennomføring når det gjelder gjenopprettende prosess i ungdomsreaksjonene.

I veilederen finnes praktiske tips og råd for hvordan gjenopprettende prosess praktiseres i ungdomsreaksjonene. Sammen med Meklerhåndboka, mekleropplæring, opplæring for ungdomskoordinator (UK) og andre veiledere og retningslinjer er denne veilederen et viktig verktøy for å sikre kvalitet i gjenopprettende prosess.

² Folkehelseinstituttet (2020a). Tiltak for barn og unge med atferdsvansker eller som har begått kriminelle handlinger: en oversikt over systematiske oversikter. Bufdir, [Retningslinjer for barnevernets ansvar for barn som begår lovbrudd](#). Bakken, Anders. Ungdata 2020. Nasjonale resultater. OsloMet. NOVA-rapport 16/20.

[Zehr, Howard \(2015\) *The little book of restorative justice. Revised and updated*](#)
[Christie, Nils \(1977\). Konflikt som eiendom. Tidsskrift for RETTSVITENSKAP. 1977 - årgang 90. Universitetsforlaget](#)

³ Andrews, Therese og Ann Kristin Eide (2019). [Mellom straff og hjelp. – fungerer nye straffereaksjoner for ungdommer etter intensjonen? NF-rapport nr.: 2/2019.](#)

⁴ [European Forum for Restorative Justice \(Europeisk forum for gjenopprettende prosess\)](#)

⁵ [Meklerhåndboka 2021](#)

Del 1

1. Gjenopprettende prosess i ungdomsreaksjonene

Hele kapittel 1 består av sentrale avklaringer om gjenopprettende prosessers rolle i ungdomsreaksjonene og en innføring i hvordan det er mulig å jobbe gjenopprettende også utover det gjenopprettende møtet med fornærmede. En gjenopprettende prosess (GP) etter et lovbrudd eller annen konflikt, omfatter hele prosessen fra første kontakt med partene, forsamtaler, gjenopprettende møte der partene møtes, oppfølging av parter etter møtet og avslutning av saken.

GP og prinsippene metoden bygger på er grunnleggende for innhold og gjennomføring av ungdomsreaksjonene, både i kommunikasjonsform med ungdom, verge/foreldre og samarbeidsparter og i fokus på å gjenopprette urett og ta tak i ulike relasjoner i ungdommens liv der det er behov for en gjenopprettende prosess. Dette utdypes videre i veilederen.

Loven setter krav til gjenopprettende prosess i ungdomsreaksjonene knyttet til lovbruddet og møte med fornærmede.

Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging består av både et ungdomsstormøte og ~~av~~ utarbeidelse av en ungdomsplan, samt oppfølging av denne, jf. [konfliktrådsloven § 22](#). Når ungdommen samtykker til ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff, innebærer det at ungdommen samtykker til å delta i et ungdomsstormøte.⁶ Ungdomsstormøte beskrives nærmere i [konfliktrådsloven § 24](#) og inkluderer både møtet hvor ungdomsplanen signeres og et gjenopprettende møte mellom ungdommen og fornærmede i saken.

Ungdomsstormøtet kan deles opp i flere møter, dersom det anses hensiktsmessig, jf. konfliktrådsloven § 24 sjette ledd. I praksis gjennomføres ofte det gjenopprettende møtet med fornærmede på et annet tidspunkt, som regel senere, enn møtet hvor ungdomsplanen signeres.

For å sikre at gjenopprettende møte med fornærmede kan gjennomføres på en forsvarlig måte, må påtalemyndigheten/domstolen avklare, før reaksjonen gis, om ungdommen er villig til at de forholdene vedkommende er siktet eller blir dømt for legges til grunn. Hensikten er å unngå at møtet blir en ny krenkelse av fornærmede.⁷

Konfliktrådet må etter at saken er mottatt, alltid ta en ny vurdering av om det er forsvarlig å gjennomføre gjenopprettende møte og på hvilket tidspunkt. Ungdomsordinator (UK) må vurdere dette i samråd med rådgiver, se [punkt 3.2](#). Ungdom som har begått lovbrudd gis mulighet til å ta ansvar overfor de som er rammet av lovbruddet gjennom deltakelse i en gjenopprettende prosess. Dette kan bidra til at ungdommen erfarer det positive ved aktivt å ta ansvar, og kan bidra til å utvikle ungdommens tillit til å mestre og tro på seg selv som en positiv og ansvarlig person⁸.

I ungdomsreaksjonene er det sentralt å utforske ungdommenes egne ressurser, og den enkelte ungdoms motivasjon til endring og til å ta avstand fra kriminalitet. Endring er prosessarbeid som krever gode støttende relasjoner, jf. såkalt «desistance» teorier og praksis.⁹

⁶ [Straffeloven § 52 a](#) viser til at ungdomsstraff inneholder både ungdomsstormøtet og ungdomsplan og at det er krav om samtykke.

⁷ Prop. 57 L (2013-2014), 10.3.3.2 og 10.4.3 og [Prop 135L \(2010-2011\)](#) 14.7.3.

⁸ Folkehelseinstituttet (2020b). [Barn, unge og kriminalitet. Hvordan forhindre at barn og unge kommer inn i eller fortsetter med en kriminell løpebane?](#) Oppsummering og vurdering av virksomme tiltak, behandling og organisering. Rapport.

⁹ I en norsk kontekst er en av definisjonene at desistance er en gradvis prosess mot en lovlydig tilværelse som innebærer at en person ikke utfører kriminelle handlinger igjen (Aase & Skardhammar, 2014: 5) og en teori om hvordan mennesker slutter med kriminalitet (John Todd).

1.1 Forankring av gjenopprettende prosess i konfliktrådet

Konfliktrådets virksomhet bygger på gjenopprettende prosess slik formålsparagrafen definerer. Dette understrekes også av visjonen til konfliktrådet: «Møter mellom mennesker for et tryggere samfunn»¹⁰. Gjenopprettende prosess kan være trygghetsskapende, ansvarliggjørende og utviklende.

GP representerer et potensial for deltakelse, læring og nye innsikter slik Nils Christie (1976) løftet fram i det som ble en retningsgivende artikkel¹¹ for utvikling av konfliktråd og som fortsatt inspirerer fagfeltet gjenopprettende prosess (Restorative Justice) internasjonalt:

«Man burde ikke la konflikter forvitre, de burde brukes og bli nyttige for dem som opprinnelig var involvert i konflikten». (Christie 1976).

I en gjenopprettende prosess får (alle) parter mulighet til å fortelle om egne tanker og følelser rundt det som har skjedd. De kan få svar på spørsmål og få dempet frykt for blant annet å møte hverandre tilfeldig i framtiden. Partene får mulighet til å reflektere hver for seg i forsamtaler med meklere og sammen med de(n) andre parten(e) i et gjenopprettende møte. Sammen kan partene forstå mer av det som skjedde og av den andre sine tanker og følelser rundt hendelsen¹².

Gjenopprettende prosess i straffesakskjeden¹³ er begrunnet både med hensyn til rehabilitering og reintegrering av gjerningsperson, og hensyn til ivaretagelse av fornærmedes behov etter lovbrudd. Utgangspunktet er krenkelsen som er begått og de *behov* og *forpliktelser* som har oppstått som følge av dette. Det skal tas hensyn til begge (alle) involverte parter behov og situasjon. En ofte benyttet definisjon av gjenopprettende prosess internasjonalt er denne¹⁴:

«Gjenopprettende prosess er en prosess for å involvere så langt som mulig, alle som er del av og berørt av et bestemt lovbrudd, for at de i fellesskap kan identifisere skader, behov og forpliktelser lovbruddet har skapt, for derigjennom søke å hele og gjenopprette urett så godt det lar seg gjøre». Howard Zehr (2002).

Gjenopprettende prosess bygger på bestemte prinsipper og verdier, disse beskrives i [Meklerhåndboka 2021](#)¹⁵ og inngår også i denne veilederen, [se vedlegg 1](#). Meklerhåndboka beskriver helhetlig de ulike stegene i gjenopprettende prosess.

Grunnleggende for en gjenopprettende prosess er at den er *frivillig*, bygger på et informert samtykke, og at frivilligheten gjelder gjennom hele prosessen. Videre, at det er personlig *deltakelse* fra de som er direkte involvert og/eller berørte av konflikten/lovbruddet.

¹⁰ Konfliktrådets virksomhetsstrategi 2020-2025.

¹¹ «Konflikt som eiendom» 1976 – Christie, Nils.

¹² Eksempler kan være voldssaker, seksuell skadelig adferd, radikalisering, voldelig ekstremisme og hatkriminalitet, og integritetskrenkende saker. [Se lenke her til EFRJ](#)

¹³ Gjenopprettende prosesser er i dag tilgjengelig på ulike trinn i straffesaksbehandling, se konfliktrådsloven, strafferettsloven og straffegjennomføringsloven.

¹⁴ Zehr, Howard (2002, 2015) The Little Book of Restorative Justice. *Sitatet er fritt oversatt fra engelsk til norsk.*

¹⁵ 10 grunnprinsipp som viser standard og retning for konfliktrådets arbeid med gjenopprettende prosesser: *Frivillighet. Fortrolighet. Trygghet. Deltakelse. Nærhet og eierskap. Upartiskhet og likeverdighet. Respekt. Forståelse og fleksibilitet. Åpen og utforskende. Håp.*

Disse to grunnleggende prinsippene framgår av [konfliktrådslovens §§11 og 12](#). Se nærmere om personlig deltakelse i neste punkt og om manglende gjennomføring av gjenopprettende prosess i punkt [4.8](#).

En gjenopprettende prosess forutsetter grundig forarbeid med samtlige som skal delta og dette innebærer at alle blir informert slik at de kan forberede seg til å møte den andre parten, se mer i [kapittel 4](#).

Partene kan ha med seg én eller flere støttepersoner gjennom hele prosessen, jf. [konfliktrådsloven § 15](#). Støttepersoner er viktig for god ivaretagelse av deltakerne under hele prosessen også i ettertid, og kan gi den nødvendige støtte og trygghet for å kunne delta, se mer under punkt [4.3](#).

1.2 Personlig møte mellom parter

Det personlige møtet mellom de som er direkte berørt av lovbruddet og/eller dets konsekvenser er sentralt for gjenopprettende prosess. Det er i det personlige ansikt til ansikt møtet at mye av kraften ligger til å berøre, til å ta inn over seg den andres opplevelser, til å kunne oppnå ny innsikt, bearbeide opplevelser og oppnå tillit og trygghet. Det personlige møtet beskrives i [konfliktrådslovens §12](#).

Et grunnleggende prinsipp i gjenopprettende prosess er partenes egen og aktive deltakelse, og behov for å tilpasse prosess i den enkelte sak må ivareta dette. Konfliktrådsloven § 12 annet ledd åpner for unntak fra det personlige møtet gjennom «indirekte mekling (indirekte prosesser)» ved bruk av budbringer og telefon/videomøter.

Forutsetningene for bruk av unntakene slik loven beskriver, er at formålet med konfliktrådsordningen ivaretas, og at det etter en samlet vurdering anses bedre enn ikke å tilby noen form for gjenopprettende prosess. Fra praksisfeltet har konfliktrådene erfart at de indirekte prosessene også kan være positive som del av et forarbeid på vei mot et ansikt til ansikt møte.

I prinsipper for gjenopprettende prosess vektlegges nærhet og deltakelse, som betyr at konfliktrådet skal tilrettelegge for «reelle prosesser mellom reelle parter». I saker hvor fornærmede takker nei til å delta i enhver form for gjenopprettende prosess, er dette en realitet å forholde seg til i samtaler med ungdommen hvor lovbruddet adresseres.

På bakgrunn av en vurdering av [konfliktrådslovens § 12](#), lovgivers intensjon i forarbeidene og de grunnleggende prinsippene for GP, mener Sfk at det ikke skal brukes substitutt for fornærmede som ulike interesseorganisasjoner o.l. i saker hvor fornærmet ikke ønsker å møte, jf. [Prop. 57L \(2013-2014\) kapittel 8.3](#) og konfliktrådslovens §§ [12](#) og [24](#).

Representanter som skal delta på vegne av parter frarådes også generelt, jf. grunnprinsippene om nærhet og deltakelse. Møter med profesjonelle, eksempelvis interesseorganisasjoner, kan imidlertid være aktuelt som *tiltak* i ungdomsplan, se [punkt 1.5](#).

Foreldre/verge som har barn som er fornærmet part kan ikke møte i konfliktrådet som en representant for barnet, men det kan være aktuelt at foreldre/verge videreformidler et budskap fra fornærmede dersom barnet ikke selv vil/kan delta i gjenopprettende prosess grunnet eksempelvis sin lave alder, grad av krenkelse m.m.

Ungdommen skal i likhet med alle parter i GP alltid tilbys å ha en støtteperson. Støttepersonen er en tillitsperson som gir moralsk støtte og trygghet for ungdommen(parten) til å delta og er viktig for ivaretagelse underveis og i etterkant slik at ungdommen har en å reflektere sammen med. Støtteperson i GP er regulert i konfliktrådslovens [§ 15](#) og i [§ 24](#) for ungdomsreaksjonene spesielt.

1.3 Fornærmet part og flere berørte parter av lovbruddet

1.3.1 Gjenopprettende prosess med fornærmet

I alle ungdomssaker hvor det er en fornærmet, skal konfliktrådet jobbe for at det gjennomføres gjenopprettende prosess med fornærmet. Det er denne prosessen som innebærer et møte med fornærmede som ungdommen har samtykket til ved å si ja til ungdomsreaksjonene.

For fornærmet part som ble utsatt for et lovbrudd kan deltakelse i en gjenopprettende prosess sammen med ungdommen gi anerkjennelse for den urett de har opplevd og bidra til å bearbeide hendelser og få tilbake trygghet.

En gjenopprettende prosess tar utgangspunkt i krenkelsen som har skjedd og i fornærmedes behov. Fornærmedes opplevelse av- og grad av krenkelse er viktig å ta hensyn til ved første kontakt, og prosessene skal være trygge og forsvarlige. Den eller de som er fornærmet skal ikke utsettes for press og/eller fare i forbindelse med gjenopprettende prosess.

Fornærmede i saker som avgjøres med ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff har *ikke* en plikt til å delta i en gjenopprettende prosess, men fornærmede *skal ha informasjon* om mulighetene for å gjennomføre en gjenopprettende prosess. Det skal være frivillig for fornærmede å delta i en gjenopprettende prosess.

Videre må fornærmede aldri benyttes som et middel i en rehabiliteringsprosess av ungdommen. Disse hensyn framheves blant annet i internasjonale anbefalinger om gjenopprettende prosess¹⁶.

Ungdomsreaksjonene kan omhandle alvorlige lovbrudd som også kan være integritetskrenkende. For å gi fornærmede etter grove krenkelser reell mulighet til å benytte seg av tilbudet om gjenopprettende prosess er det avgjørende at informasjon om GP gis på en ivaretagende og trygg måte.

Det kan være behov for å bruke tid på den forberedende fasen av gjenopprettende prosess til ansvarstaking hos ungdommen og god ivaretagelse av ungdommen. Vurdering av forsvarlighet i denne prosessen gjør ungdomsordinator i samråd med rådgiver. Ved tvil eller uenighet, løftes spørsmål til konfliktrådsleder, se også [punkt 4.8.](#) om manglende gjennomføring av gjenopprettende prosess.

Videre kan UK i samarbeid med rådgiver også vurdere om indirekte prosesser vil være egnet som del av eller som eneste måte å gjennomføre gjenopprettende prosess på begrunnet i hensyn til de involverte partene (ungdom og fornærmede). Se [punkt 4.7.](#)

Det må vurderes hva som kan være egnet framgangsmåte og ordvalg i den enkelte sak. Se nærmere om dette i [punkt 4.1](#) og [4.2](#) og i veileder for vurdering av egnethet i sivile integritetskrenkende saker¹⁷.

Et samarbeid mellom konfliktrådene og Støttesentrene for kriminalitetsutsatte (SKU) kan være verdifullt når det gjelder å etablere kontakt med fornærmede for å introdusere muligheten for å delta i en gjenopprettende prosess.

For mer informasjon om gjenopprettende møte mellom ungdom og fornærmede se [punkt 4.6.](#)

¹⁶ [Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/29/EU af 25. oktober 2012 om minimumsstandarder for ofre for kriminalitet med hensyn til rettigheter, støtte og beskyttelse og om erstatning §§9, 46](#)

¹⁷ Veileder for vurdering av egnethet i sivile integritetskrenkende saker

1.3.2. Gjenopprettende prosess med flere berørte av lovbruddet

I tillegg til gjenopprettende prosess med fornærmede kan det gjennomføres gjenopprettende prosess, gjennom hele straffegjennomføringen, mellom ungdom og flere berørte av lovbruddet. Involvering av flere berørte må vurderes i hver enkelt sak sammen med partene og eventuelt foreldre/verge og støttepersoner. Formålet er å bruke metoden for gjenopprettende prosess for å skape forståelse av hvilke konsekvenser lovbruddet har hatt for den enkelte, og i fellesskap finne en måte å håndtere dette på.

Det kan også ved behov gjennomføres indirekte prosess som del av eller gjennom hele den gjenopprettende prosessen, mellom ungdom og flere berørte av lovbruddet.

Flere berørte kan også være de som var til stede i en situasjon når lovbruddet ble begått eller på andre måter er berørt av lovbruddet. Eksempelvis foreldre/verge til et barn som ungdommen har utført vold mot, eller en lærer som har gått imellom to ungdommer som slåss. Et annet eksempel, kan være ansatte på en barnevernsinstitusjon som har holdt fast en ungdom etter en voldsepisode mot en annen ungdom.

Konfliktrådet har lang erfaring med å utvide en gjenopprettende prosess til å inkludere flere berørte av lovbruddet i «stormøter», men det må alltid være i enighet med partene og i tråd med det grunnleggende prinsippet om nærhet. Dette kan eksempelvis være aktuelt i saker der flere i et lokalsamfunn, i en familie eller i en vennekrets er berørt av det som har skjedd.

Foreldre/verge kan også delta på egne vegne som berørt part og fortelle hva lovbruddet har gjort med dem, jf. Prop. 57L (2013-2014) [kapittel 8.3.4, tredje avsnitt](#).

1.4 Lovbrudd uten fornærmede (offerløse lovbrudd)

Konfliktrådet mottar ungdomsstraff- og ungdomsoppfølgingssaker som omhandler lovbrudd uten fornærmede i juridisk forstand, såkalte «offerløse» lovbrudd (jf. beskrivelse i [Prop 57L, 2013-2014, kapittel 8](#)). Eksempel på slike saker kan være bruk og besittelse av narkotika, dokumentfalsk og trafikkforhold.

I lovbrudd uten fornærmede skal UK adressere lovbruddet i samtale med ungdom. Dette kan gjøres ved bruk av gjenopprettende spørsmål eller bruk av samtaleverktøy, se mer under [punkt 3.3](#).

Et lovbrudd vil likevel i de fleste tilfeller ha konsekvenser som andre har blitt berørt av. Tilsvarende som i saker der det er en fornærmet, er det en viktig oppgave også i saker uten fornærmet, at UK undersøker, i samtale med ungdommen, *om det er noen som kan ha blitt berørt av lovbruddet* og om det kan være aktuelt å tilby gjenopprettende prosess, jf. konfliktrådsloven [§12, tredje ledd](#).

Dette kan UK f. eks gjøre ved å informere om mulighetene med gjenopprettende prosess i et oppfølgingsteam, i samtale med ungdommen eller invitere rådgiver inn i et oppfølgingsteam for å informere om mulighetene med gjenopprettende prosess.

I saker hvor ungdom har ruset seg eller begått narkotikalovbrudd, kan ungdom og foreldre/verge ha behov for en gjenopprettende prosess selv om foreldre/verge ikke anses å være fornærmet i juridisk forstand.

En gjenopprettende prosess mellom foreldre/verge og ungdom kan omhandle bekymring rundt ungdommens rusproblematikk, ungdommens fremtid eller annet. Dette anses å være en sivil sak og er noe annet enn gjenopprettende prosess med fornærmede eller andre berørte som følge av lovbruddet. I løpet av straffegjennomføringen kan det også være andre som det kan være nyttig for ungdommen å snakke med, i egne sivile saker (se neste [punkt 1.5.](#)).

1.5 Gjenopprettende prosess mellom ungdom og andre (sivil sak)

Ungdom som gjennomfører ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging kan ha behov for å ta tak i andre konflikter og relasjoner for mulige gjenopprettende prosesser utover det som handler om lovbruddet¹⁸. Konfliktrådet skal informere ungdommen om muligheten til å snakke om andre konflikter eller andre relasjoner, eller legge til rette for en dialog rundt temaer og behov som ungdommen selv mener er viktige.

En åpen og inkluderende kommunikasjon med ungdommen i straffegjennomføringen kan gi mulighet for at UK og ungdom kan identifisere relasjoner som kan egne seg for gjenopprettende prosess.

Flere av ungdommene som gjennomfører ungdomsstraff og ungdomsoppfølging har opplevd brutte relasjoner eller tillitsbrudd, og kan ha ønske om hjelp og behov for dialog for å reparere eller avklare situasjoner og relasjoner. Mange av ungdommene er sårbare og har behov for ivaretagelse og gjenopprettelse av svikt og svik i sine liv.

Resultater fra [Nordlandsforskning \(2019: 91, 155\)](#) og erfaringer fra konfliktrådene viser at ungdommen kan oppleve mestring ved å gjennomføre gjenopprettende prosess med f.eks. nære relasjoner.

I konfliktrådet har ungdommen en mulighet til å fortelle om sine utfordringer og ønsker for fremtiden. For å bidra til å reintegrere eller inkludere ungdommen i sitt lokalmiljø er det viktig at ungdommen får en mulighet til å vurdere behov for gjenopprettende prosess i flere relasjoner. Det kan være situasjoner hvor ungdommer må avklare relasjoner i sosialt nettverk før de kan gå inn i en gjenopprettende prosess med fornærmede. Det kan også gjelde for relasjoner rundt ungdommen, som har behov for å snakke ut seg imellom, f.eks. skilte foreldre/fosterforeldre o.l.

Undersøkelser viser at om lag halvparten av ungdommene som fullførte ungdomsstraff og ungdomsoppfølging selv tidligere var registrert som fornærmet part i andre til dels alvorlige straffesaker¹⁹. Ungdommen kan derfor ha behov for og nytte av gjenopprettende prosess knyttet til saker der de selv har vært fornærmet.

I situasjoner hvor dialog og kommunikasjon mellom foreldre/verge og ungdom er utfordrende, kan relasjonen styrkes ved bruk av gjenopprettende møter i sivile saker. For å sikre god ivaretagelse av alle involverte er det viktig å gjøre et godt forarbeid ved å gi riktig informasjon, skape forutsigbarhet og bygge tillit til partene, og skape trygghet for alle parter, da konfliktrådet ikke nødvendigvis har hele historikken i slike nære relasjoner.

Det krever at UK samarbeider tett med ungdommen for å bygge tillit som gjør det mulig å ta tak i relasjoner der gjenopprettende prosess er aktuelt. God tilretteleggelse av prosessen innebærer ivaretagelse av alle involverte, inklusiv nødvendig prosessarbeid både i forkant og i ettertid for ungdommen og for øvrige deltakere. UK har ansvar for å gi informasjon om muligheter for gjenopprettende prosess til ungdommen, og dette er aktuelt gjennom hele straffegjennomføringen. Arbeid med relasjoner i denne sammenheng bør jobbes med i et eget spor sammen med ungdommen.

Ungdomskoordinator må sammen med ungdommen gjøre en vurdering i hver enkelt sak om det er hensiktsmessig at ungdomskoordinator deltar i gjenopprettende møte i slike sivile saker. Som i andre saker kan ungdommen ha med seg en støtteperson ved behov.

I [vedlegg 5](#) har vi samlet flere eksempler som viser hvilke muligheter som finnes for gjenopprettende møter mellom ungdom og nære/andre relasjoner/verge/fosterfamilie under straffegjennomføringen.

¹⁸ Gjenopprettende prosess i sivile saker for ungdom har fokus på ungdommens behov og er noe annet enn gjenopprettende prosess med fornærmede eller andre berørte som følge av lovbruddet. Sivile saker vil normalt ikke stå på ungdomsplanen da de tar utgangspunkt i ungdoms egne behov, og vil dermed heller ikke være egnet for å vurdere vilkårsbrudd i straffegjennomføringen.

¹⁹ Se kommentarer til tall for tilbakefall etter fullført ungdomsreaksjon i [årsrapporten til Sfk 2019:23](#) og [årsrapporten til Sfk 2020: 32](#)

1.6 Oppfølgingsteam og gjenopprettende prosess

Ungdom som gjennomfører ungdomsreaksjonene følges opp av et oppfølgingsteam²⁰. Viktige funksjoner for oppfølgingsteamet er å bidra til oppfølging og gjennomføring av tiltak som kan skape utvikling i positiv retning og ny tro på seg selv for ungdommen. Dette krever vilje og innsats av ungdommen, og det krever at hver deltaker i oppfølgingsteamet jobber for å utforske og støtte opp om ressursene i ungdommen.

Møtene i oppfølgingsteamet kan også være en arena for å trene på det gjenopprettende møtet med fornærmede. Dette innebærer at ungdomskoordinator kan bruke de gjenopprettende spørsmålene i samtale med ungdom, oppfølgingsteam eller andre, eksempelvis foreldre/verge. Formålet er å skape refleksjon og bevissthet rundt lovbruddet og arbeide med ungdommen i en modningsprosess for å kunne ta ansvar for sine handlinger overfor fornærmede eller andre berørte av lovbruddet.

UK kan også benytte de gjenopprettende spørsmålene og metoden til konfliktrådet i samtale i møter i oppfølgingsteamet dersom det oppstår behov for å håndtere utfordringer/brudd på tillit etc.²¹

1.7 Gjenopprettende og reintegrerende tiltak i ungdomsplanen

I ungdomsreaksjonene skal det utarbeides en ungdomsplan med tiltak som ungdommen forplikter seg til å følge. Ungdommen skal medvirke i utarbeidelse av planen og planen skal godkjennes av ungdomskoordinator, ungdom og eventuelt ungdommens verge, jf. [konfliktrådsloven § 25](#).

Det gjenopprettende møtet med fornærmede kan skje både samme dag og på et annet tidspunkt enn når planen signeres, jf. konfliktrådsloven § 24. Dersom det ikke allerede er gjennomført et gjenopprettende møte, kan planen inneholde en formulering om dette, for eksempel «[Ungdommens navn] skal møte [navn på fornærmet] til et gjenopprettende møte i løpet av straffegjennomføringen dersom [navn på fornærmet] samtykker til det. [Ungdommens navn] skal oppfylle en eventuell avtale de inngår.»

Hvis møtet har funnet sted, kan det f.eks. stå: «[Ungdommens navn] skal oppfylle avtale som ble inngått i gjenopprettende møte med [navn på fornærmet]». ²²

Ungdomsplanen skal bestå av individuelt tilpassede tiltak som kan bidra til at ungdommen slutter med kriminalitet. Tiltak i ungdomsplanen, som fritidsaktiviteter, dagtilbud mv, kan bidra til å bygge positive og trygge relasjoner, og ha en reintegrerende effekt.

Det er derfor viktig å ha en bevissthet på ungdommens egenidentitet og muligheter for å komme inn i meningsfulle og positive aktiviteter hvor det følger med et naturlig nettverk som kan støtte ungdommens positive utvikling også etter endt straffegjennomføring. Til sammen kan trygge relasjoner og meningsfulle aktiviteter bidra til å redusere risikoen for å begå nye lovbrudd. Se mer i [punkt 2.2](#).

²⁰ Se eksempel på deltakere i Oppfølgingsteam og forslag til tiltak i [Informasjonshefte og video](#), utgitt i 2021.

²¹ Se [vedlegg 5](#) - Eksempelsamling på gjenopprettende prosesser, siste eksempel.

²² Les mer om ungdomsplanen og innhold i informasjonsheftet «[Hva er ungdomsstraff og ungdomsoppfølging](#)» på Konfliktrådet sine nettsider www.konfliktraadet.no og Veileder til utfylling av ungdomsplan 2/2019 (krever innlogging på konfliktrådet's intranett).

Flere tiltak i ungdomsplanen kan ha elementer av gjenopprettelse, eller mål om et gjenopprettende perspektiv, men defineres likevel ikke som del av ungdomsstormøtet i konfliktrådet, jf. [konfliktrådsloven § 12](#).

Det kan f.eks. være møter/samtaler med representanter for interesseorganisasjoner. Slike møter kan bidra til bevisstgjøring og ansvarstaking, selv om det ikke er del av en gjenopprettende prosess. Tiltak kan f.eks. gå ut på å ha samtaler med Trygg Trafikk om konsekvenser av ruskjøring. Planen kan også inneholde tiltak der offentlige etater, som forebyggende politi, snakker med ungdom om konsekvenser av et lovbrudd.

Et gjenopprettende møte skjer mellom direkte parter som er personlig berørt av lovbruddet. Å møte en representant fra politiet vil ikke være det samme som et møte med den politimannen som eksempelvis ble slått og sparket av ungdommen. Tilsvarende vil ikke en representant fra voldtektsmottaket være det samme som å møte det mennesket som ble voldtatt.

Slike tiltak kan likevel være egnet til å snu en negativ utvikling hos ungdommen og inkluderes i ungdomsplanen, men skal ikke defineres som gjenopprettende prosess, se mer under personlig møte i [punkt 1.2](#).

Del 2

2 Kommunikasjon og relasjonsbygging

2.1 Kommunikasjon ved bruk av konfliktrådets grunnprinsipper

Konfliktrådets 10 grunnprinsipper og standarder for gjenopprettende prosess skal prege hele konfliktrådets arbeidsfelt som en rød tråd²³, og bør komme til uttrykk i konfliktrådets kommunikasjon generelt, og i møte med den enkelte ungdom i straffegjennomføringen spesielt. Kommunikasjonen skal vise seg gjennom et språk som ikke dominerer eller viser et tydelig maktskille, og er et ideal så langt det er mulig i straffegjennomføringen.

UK bør se hen til prinsippene i samtaler og kommunikasjon med ungdommen om lovbruddet, for å oppmuntre til deltakelse, eierskap og ansvarstaking. En åpen og inkluderende kommunikasjon med ungdommen kan også bidra til å sikre bevissthet rundt gjenopprettende prosess i ungdomsreaksjonene.

2.2 Sosialt nettverk og relasjonsbygging

I ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er det et ønske fra lovgivers side at også personer fra ungdommens sosiale nettverk involveres, som foreldre/verge, annen familie, venner, fritid/lokalsamfunn, tidligere lærere, og annet nettverk²⁴.

Ungdomskoordinator må derfor tidlig i straffegjennomføringen kartlegge ungdommens nettverk og få en oversikt over hvem ungdommen har rundt seg.

Formålet er å finne personer rundt ungdommen som kan støtte opp om positive endringer i livet til ungdommen (som å slutte med rusmidler, ta avstand fra et dårlig miljø, unngå nye lovbrudd), og skape aksept og tilhørighet i et miljø som kan bidra positivt i ungdommens utvikling. Det er vesentlig i straffegjennomføringen å ha fokus på å bygge, ivareta eller gjenopprette positive relasjoner og meningsfulle aktiviteter, som gir mestringsopplevelser og håp til ungdommene om positive endringer og påvirkning i eget liv. Totalt sett utgjør disse faktorene en mulighet for å bryte kriminelle mønstre og redusere risikoen for tilbakefall²⁵.

Det sosiale nettverket rundt ungdommen har en historikk med ungdommen som andre deltakere i oppfølgingsteamet ikke har, og det er de som er der for ungdommen når det profesjonelle nettverket trekker seg ut. Gode relasjoner til trygge voksenpersoner i ungdommens sosiale nettverk kan sikre ivaretagelse av ungdommen også etter fullført straffegjennomføring, slik at ungdommen fortsatt opplever støtte og kan opprettholde de positive endringsprosessene som er igangsatt.

I denne sammenheng er det viktig å være bevisst på at det kan føre til konflikter hvis det sosiale nettverket skal støtte ungdommen og samtidig ha et kontrollansvar over tiltak i ungdomsplanen. Deltakere fra det sosiale nettverket til ungdommen kan derfor være støttepersoner (mentorer, mer enn kontrollpersoner) for å støtte og hjelpe ungdommene i deres hverdag. Dette avklarer UK i samråd med ungdommen og de personene det gjelder.

Det kan allerede være andre etater og frivillige organisasjoner som også har i oppgave å styrke det sosiale nettverket rundt ungdommen. Det er derfor viktig at konfliktrådet og andre aktører samarbeider tett og avklarer hvilke roller de ulike etatene skal ha i denne sammenhengen, slik at det er tydelig hvem som har ansvar for hva. Dette skal gjøres med tanke på å ivareta rettighetene til ungdommen og sørge for at andre prosesser eller behandling ikke avsluttes uforsvarlig.

²³ [Se vedlegg 1 – Grunnprinsipper som viser retning og standard for konfliktrådenes gjenopprettende arbeid](#)

²⁴ Se punkt 2.5.2 og punkt 10.6 i [Prop. 57 L \(2013–2014\)](#) Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven)

²⁵ Relatert til «Desistance» om prosesser og faktorer som er avgjørende for ikke å utføre kriminelle handlinger. Les mer i (Aase & Skardhammar, 2014: 5)

I tillegg til kartlegging og identifisering av nettverk, kan gjenopprettende møter for ungdommen (se [punkt 1.5](#)) i konfliktrådet også gi mulighet for annen relasjonsbygging og reetablering av kontakt med støttende personer i sosialt nettverk, slik som eksempelet i artikkelen «Forebygging av ny kriminalitet: Ungdomsstraff og Ungdomsoppfølging»²⁶.

Hver enkelt sak er unik, også hvem som kan utgjøre en ressurs. I denne kartleggingen må ungdomskoordinator sikre at de involverte personene har tid og mulighet, og som er i en livssituasjon som gjør det mulig å bidra over tid.

Samtidig må ungdomskoordinator være bevisst på at det kan være mange grunner til at ungdom ikke ønsker å involvere det sosiale nettverket utenom foreldre eller verge. Noen ungdommer har et sosialt nettverk som er problembelastet, eks. ved at en eller begge foreldre ruser seg og/eller bruker vold, en forelder kan ha psykiske problemer eller et søsken kan være voldelig og truende. Og enkelte ungdom ønsker ikke at personer i nærmiljøet kjenner til straffen på grunn av følelser som skam og stigmatisering.²⁷

Det er derfor viktig å gjøre en god vurdering, i samråd med ungdommen, hvem som kan være en støtte under straffegjennomføringen. Det er en god investering i å bygge gode relasjoner med en tillitsfull voksen, og slike relasjoner i ungdommens liv har i mange tilfeller vist seg å være avgjørende for å gjennomføre en positiv livsendring og ta avstand fra kriminalitet.

2.3 Samtaleverktøy

Noen ungdommer har god kognitiv funksjonsevne og ressurssterke familier rundt seg. Andre ungdommer kan ha lite utviklede kognitive funksjoner, lav språkforståelse og/eller lavt fungerende familier. Dette beskriver mangfoldet ungdommer som ungdomskoordinator jobber med og de komplekse problemstillingene de kan møte.

I noen saker kan det være vanskelig for ungdommen å sette ord på følelser rundt det som har skjedd og illustrasjoner og eksempler kan være lettere å forstå for enkelte ungdommer. Mange ungdommer opplever skam og nederlag når de får en av ungdomsreaksjonene. De kan også ha bekymringer for hva de skal fortelle andre, hva det innebærer å bli straffet og hvilke konsekvenser ungdomsreaksjonene får for deres fremtid.

I enkelte familier kan det være uvanlig å snakke om følelser og ansvar. Ved oppstart av straffegjennomføringen kan det derfor være krevende å snakke om følelser og å erkjenne ansvar for egne handlinger. Det kan være enklere for noen ungdommer å nærme seg spørsmål og svar gjennom illustrasjoner.

Sfk har derfor inkludert noen verktøy, tips og forslag til samtaletemaer i kapittel 2 (fra kap. 2.3 og utover). Ungdomskoordinator har primært en koordinerende rolle i straffegjennomføringen, men det er likevel viktig at de har et sett av verktøy for relasjonsbygging. Verktøyene er ment som frivillige hjelpemidler for UK i relasjonsbygging med ungdommen, i samarbeid med ungdommen, i forberedelsene til det gjenopprettende møtet med fornærmede, eller for å adressere lovbruddet når fornærmede ikke er til stede.

Det finnes mange ulike samtaleverktøy, og Sfk anbefaler:

- [Snakkemedbarn.no](#) - Utviklet av RVTS Øst
- [Slik blir du bedre til å snakke med barn og ungdom](#) - Helsebiblioteket.no
- [Motiverende samtale](#).²⁸

²⁶ Soltveit, J.H. (2019) [Forebygging av ny kriminalitet: Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging](#)

²⁷ Les mer i [Sfks årsrapport 2020: 35. «Involvering av sosialt nettverk i oppfølging av ungdom»](#)

²⁸ Miller, W. R., & Rollnick, S. (2016). Motiverende samtale. Støtte til endring. Bergen, Fagbokforlaget. Å bygge opp MI-kompetanse kan være hensiktsmessig med hensyn til positive utfallsmål (jfr. Solveig Storbækken, Nina E. Andresen, Sonja Mellingen, KoRus – Vest, Bergen: Virker Motiverende Samtale? En oversikt over forskning på aktuelle fagområde. Rusfag nr. 1–2016)

Samtaleverktøyet²⁹ i [vedlegg 2](#) samspiller godt med grunnspørsmålene i GP og gir mulighet for å avklare hvilke behov ungdommen har, forstå hva ungdommen tenker rundt sitt lovbrudd og hva som skal til for å komme videre i livet – uten kriminalitet og med bedre livskvalitet. Verktøyet kan også brukes for å adressere lovbruddet med ungdommen når fornærmede ikke er til stede, eller rådgiver kan også bruke verktøyet i dialog med fornærmede i situasjoner hvor det kan være hensiktsmessig.

2.4 Metodikk i relasjonsbygging

Straffegjennomføringen i konfliktrådet kan være en mulighet for ungdommen til å erfare gode relasjoner med personer som inngir tillit og som kan gi positiv støtte. En tillitsfull voksen, som støtter ungdommen er viktig for at ungdommen skal klare å gjennomføre en endring. Det er vesentlig at UK bidrar til å bygge, ivareta eller gjenopprette positive relasjoner og meningsfulle aktiviteter som gir mestringsopplevelser og håp til ungdommen³⁰. Å styrke ungdommene slik at de kan finne alternativer til kriminalitet og unngå nye lovbrudd er svært viktig i løpet av straffegjennomføringen.

I denne delen beskriver Sfk fem tips³¹ som er ment som hjelpemidler for UK. Disse er i tråd med grunnprinsippene for gjenopprettende prosess. Tipsene kan benyttes i relasjonsbygging og i å forberede ungdommene for GP. Spørsmålene i tipsene (2-4) gir ungdommen mulighet for å få bedre forståelse av egen og andres situasjon, tanker og følelser, og å håndtere risikosituasjoner.

Ansatte i konfliktrådet skal vise at de oppfatter ungdommens tanker, følelser og erfaringer, vise oppriktig interesse, utforske ressurser og vise at de vil den andre vel. UK kan vise hensyn ved å ha en nøytral, interessert, utforskende, lyttende og ikke stillingstagende væremåte. Dette gjelder både i alvorlige voldssaker og ved mistanke om f.eks. ekstremistisk tankesett, **se tips 1**.

Tips 1 – Hvordan vise empati og ekthet i praksis?

Relasjonsbygging innebærer ekthet, upartiskhet og likeverdighet. Vi er like mye verdt og like verdige. Ungdomskoordinator skal ikke framstå forutinntatt, fordomsfull eller dømmende.

I praksis vil det si at UK bruker egne ord, korte og konsise setninger, og vektlegger det viktigste uten for mange vanskelige ord. Ved å bruke et nøytralt stemmeleie og uttrykk er UK seg selv og snakker ikke et kunstig profesjonelt språk eller leser fra en veileder.

Øyekontakt, og nikking som viser at vi forstår det ungdommen sier, er sentralt. UK kan vise interesse gjennom kroppsspråk, lene seg litt forover (ikke med armene i kryss foran oss) og la være å se på klokken, mobilen eller pc. Det bør være samsvar mellom det UK uttrykker muntlig og kroppsspråket.

Forberedelser til første møte med ungdom

Før UK tar kontakt med ungdommen setter UK seg grundig inn i saken. UK planlegger hvor samtalen skal være, hvem som skal sitte hvor, hva som bør formidles, og hvordan informasjon bør gis ut ifra ungdommens behov, språkforståelse og funksjonsnivå.

I det første møtet med ungdom og verge er det viktig å skape en god relasjon og tillit. Mange gruer seg til det første møtet med konfliktrådet.

Gjennomføring av det første møtet med ungdom

UK innleder kort med å presentere seg selv, har blikk-kontakt og forteller kort om hensikten med møtet og rollen som UK. Her kan UK spørre hva ungdommen vet om konfliktrådet. For hvert spørsmål som stilles – kan UK ved behov vente på svar (telle til 10 inni seg). Mange har behov for å tenke seg om før de svarer. Viktig at UK unngår å stille et nytt spørsmål når UK ser at partene tenker.

Når UK har gitt informasjon, kan UK spørre hva ungdom og verge tenker om det de har hørt og hva de lurer på. UK avslutter møtet med å oppsummere det som var viktigst og hva som skjer videre, samt hva ungdommen skal gjøre fram til neste kontakt.

²⁹ Se [vedlegg 2](#). Samtaleverktøy utviklet av seniorrådgiver Agron Tahiri ved Konfliktrådet i Sør-øst, avd. Horten.

³⁰ Håp er et viktig grunnprinsipp i GP. Å vise interesse for ungdommens håp og drømmer om framtida er vesentlig. Håp er en drivkraft om at noe kan bli bedre i framtida, på individnivå og på samfunnsnivå. Konfliktrådet har framtidstro på vegne av partene.

³¹ [Flere av tipsene er hentet fra KRUS Håndboken: «Samtaler om uønsket adferd og endring, BAM samtalen»](#)

2.4.1 Relasjon, empati og tillit i endringsarbeid

En rekke forskere har skrevet om relasjonens betydning i motivasjons- og endringsarbeid, og vektlagt en empatisk væremåte³². Empati er evnen til innlevelse, til å forstå, identifisere, og anerkjenne den andres følelsesmessige tilstand og reaksjoner³³.

Empati, ekthet, integritet, ubetinget positiv aktelse, og en væremåte med respekt og formidling av håp for framtida, er ansett som avgjørende for å skape trygghet og en god relasjon³⁴.

Ubetinget positiv aktelse vil si at konfliktrådene ivaretar ungdommens verdighet og gir anerkjennelse for ungdommens interesser og gleder i livet.

For den enkelte ungdom kan det å bli møtt med aktelse styrke trygghetsfølelse og gjøre det lettere å slappe av og føle seg verdsatt³⁵.

Empati vektlegges av Zehr (2000), som skriver at domfelte må stimuleres til å være empatiske, ta ansvar og forsøke å bøte på skaden, og på den måten 'transformere skammen'. Ansatte (som UK) må være støttende for at skamfølelse skal kunne "leges", slik at oppmerksomheten kan rettes mot egen ansvarlighet. Zehr er opptatt av at man utforsker hvem som opplever seg som krenket, og spør hva deres behov er³⁶.

Dette er avgjørende i samtaler med ungdom og fornærmet. For at partene kan uttrykke følelser både om skam, sorg, frykt, sinne og hat, er det noen ganger viktig at de får bearbeidet og erkjenne noen av disse følelsene i seg selv før de kan ta inn over seg den andre partens følelser. **Se tips 2.**

Tips 2 – Kort samtale og øvelse om følelser

Hensikten med øvelsen er at ungdommen får et større repertoar av følelser og blir kjent med egne følelser og muligheter for å sette seg inn i andres følelser.

UK spør om han / hun kan tenke seg å gjøre en øvelse/samtale som handler om følelser og håp.

UK skriver følelsene og egenskapene (se under - eller andre relevante følelser - og legger en utskrift foran ungdommen (eventuelt i laminat – til gjenbruk). UK tilpasser ordene til ungdommens språkforståelse og behov.

Følelser: Glede, sinne, aggresjon, empati, verdighet, medfølelse, angst, kjedsomhet, forvirring, forakt, depresjon, rastløshet, sug, bekymring, skam, svik, tilgivelse, takknemlighet, håp, skyld, panikk, raseri, stolt, lurt, feig, barnslig, godtroende, lykke, fantasifull, spydig, trist, sorg, humor, sult, utrygg, trygg, respekt, snill, håp.

Be ungdommen sette en **ring** rundt de følelsene eller egenskapene som han/hun synes er **positive og bra**.

Snakk om følelsene, og spør hva de betyr for ungdommen.

Be deretter ungdommen sette et **kryss** ved de følelsene / egenskapene han / hun har kjent på de siste to ukene.

Spør ungdommen hva som gir **glede og håp**.

UK spør ungdommen hva han / hun synes om samtalen / øvelsen og oppsummerer det som var positivt til slutt.

³² Empati samsvarer med grunnprinsippet om *forståelse og fleksibilitet* i gjenopprettende prosesser, dvs. innlevelse med partene i den situasjonen de står i og opptrer ivaretagende. Deltaker skal møtes med et åpent sinn og en inkluderende og fleksibel holdning.

³³ Rogers, C. R. (1957). The Necessary and Sufficient Conditions of Therapeutic Personality Change. *Journal of Consulting Psychology*, 21(2), 95-103. Rogers, C. R. (1970). *Carl Rogers on encounter groups*. New York: Harper & Row.

³⁴ En av klassikerne i utvikling av empati, er Carl Rogers, som regnes som foregangsmann for humanistisk personlighetspsykologi. Motiverende samtale er fundert på hans tenkning. Søk oppfordrer til at UK tar et kurs i [Motiverende intervju / samtale](#) – MI på f.eks. KORUS eller andre. Grunnleggende kommunikasjonsferdigheter i MI er bruk av åpne vs. lukkede spørsmål, bekreftelser, refleksjoner og oppsummeringer. Strategisk bruk av disse kommunikasjonsferdighetene er til hjelp i arbeidet med å belyse aktuelle utfordringer, håndtere motstand, foreta beslutninger, planlegge og holde vedlike krevende endringsprosesser. De sentrale prinsippene i MI kan anvendes til å jobbe både med motivasjon og mestring i endringsarbeidet i ungdomsreaksjonene.

³⁵ Jfr. grunnprinsippet prinsipp 'Respekt' som innebærer anerkjennelse av hvert enkelt individ, deres iboende verdighet og grenser.

³⁶ Se side 161-167 i rapporten [Evaluering av Brobyggerprosjektet](#). Selv om begrepene er endret og rapporten er fra 2006 er funnene gyldige også i 2021.

Se også lenken: ["Restorative Justice": History of the Term's International and Danish Use](#) med aktuelle referanser: Zehr H (1990) Bytte linser: et nytt fokus for kriminalitet og rettferdighet. Herald Press, Scottdale. Google Scholar Zehr H (2003) Den lille boken om gjenopprettende rettferdighet.

En ungdom som har utøvd vold, ran, voldtekt eller andre alvorlige lovbrudd, kan ha behov for å bearbeide egne opplevelser og følelser før de tar inn over seg den andre partens opplevelser. I alvorlige saker er konfliktrådets erfaring at egen krenkelse bør være gjenstand for samtale, slik Zehr (2002) påpeker³⁷.

I formøtene kan det være viktig at partene får bevissthet om ressurser, identitet, egne følelser, tanker og derigjennom får styrket egenverd og selvbilde³⁸. Se 'Tips 3'. Samtidig kan det bidra til styrket evne til å håndtere vansker uavhengig av ytre press; videre at de blir trygge på seg selv og opplever å kunne forstå den andre, og ta innover seg den andre partens situasjon³⁹.

2.4.2 Motivasjon til endring

UKs oppgaver innebærer også å bidra til å styrke ungdommens motivasjon for endring slik at ungdommen kan finne fram til nye muligheter i livet⁴⁰. Motivasjon kan beskrives som årsaker til menneskelige handlinger, og faktorer som setter i gang, gir energi, retning, intensitet til og opprettholder atferd⁴¹. Motivasjon er det som gir drivkraft, styrke og utholdenhet. Se **tips 3** om samtale rundt ressurser og identitet.

Det er en rekke faktorer som medvirker i en motivasjonsprosess, som påvirkninger fra sosialt miljø, venner, familie og kolleger. Opplevelse av sosial støtte, autonomi (selvbestemmelse), positive opplevelser med andre eller påtrykk fra andre, kan virke motiverende.

En ungdom kan motiveres til noe, som å møte på skole eller arbeid, komme i bedre form, få til et positivt forhold med dem ungdommen omgås daglig, ta en utdanning eller gjennomføre en oppgave. Drivkraften kan være en belønning, å få god omtale av andre, anerkjennelse, stolthet, inntekter, utdanning, referanser til jobb, eller et kursbevis.

Motivasjon kan også være noe en ungdom vil bort fra, en bevegelse fra noe ungdommen vil unngå; røyking, et destruktivt forhold, dårlige kostvaner, rusmisbruk eller kriminalitet.

Tips 3 – Kort samtale om ressurser og identitet

Hensikten er at ungdommen får mulighet til å få et bedre selvbilde og et mer nyansert syn på seg selv.

UK spør ungdommen om han / hun kan tenke seg å snakke om noe godt eller positivt (et kompliment) noen har sagt til ungdommen?

Be ungdommen først tenke og så skrive stikkord om noe godt, bra eller kult en annen person har sagt til eller om ungdommen, og som har fått en god virkning for ungdommen eller gjort ungdommen glad.

Skriv ned (eller spør) når ungdommen fikk det (komplimentet), fra hvem ungdommen fikk det og hva det har betydd for ungdommen.

Det kan være fra barndom, ungdomstid eller som voksen.

Spør ungdommen hva som ble sagt, fra hvem og hva han/hun tenker om dette i dag?

UK spør ungdommen hva han / hun synes om samtalen / øvelsen og oppsummerer det som var positivt til slutt.

³⁷ Tilsvarende underbygges i en eldre rapport, som omhandler unge domfelte med ikke vestlig bakgrunn. Rapporten har også gyldighet i dag. I rapporten om Brobyggerprosjektet (ibid) beskrives at nær 30 % av effekten av endringsarbeid hviler på en *god relasjon* mellom hjelper og klient. Det er viktig å utvikle et endringsfokus, støtte personens ønske om å endre seg, og å leve seg inn i personenes opplevelser. De antyder at nær 40 % av en endring kan tilskrives *personenes egne ressurser*, kvaliteten på *nettverk og andre hendelser i livet*. 15 % tillegges personenes tro på eller forventninger om bedring; mens kun 15 % tilskrives selve metodene.

³⁸ Selvbilde er vår vurdering av oss selv. Selvbildet kan både utvikles, bedres eller svekkes gjennom erfaringer vi gjør gjennom livet. Et positivt selvbilde utvikles best når vi mottar komplimenter, ros og anerkjennelse. Hvis vi møtes med kritikk og mangel på varme, kan vi få en negativ oppfatning av oss selv. Mennesker med et positivt selvbilde vil ha lettere for å komme i kontakt med andre, og de vil oftere oppleve at de blir akseptert og anerkjent av andre. Et godt selvbilde er viktig for god livskvalitet.

³⁹ Se side 161-167 i rapporten [Evaluering av Brobyggerprosjektet](#). Selv om begrepene er endret og rapporten fra 2006, er funnene gyldige også i 2021.

⁴⁰ Jfr. grunnprinsipp om upartiskhet og likeverdighet. Vi er like mye verdt, like verdige, jf. menneskerettighetene. Konfliktrådet skal opptre upartisk og ikke framstå forutinntatt, fordomsfull eller dømmende.

⁴¹ Teksten er hentet fra [KRUS håndbok](#) om BAM samtalen s. 37

Drivkraften kan da være oppmuntring fra andre, frykt, trusler, represalier, straff eller tanken på andre konsekvenser. Nysgjerrighet, spenning og vitebegjær kan også utgjøre motivasjonsdrivende krefter. Det skilles mellom indre og ytre motivasjon.

Når en person vil endre noe pga. egen indre drivkraft, egen selvfølelse, interesse eller lyst, er det en indre energi som aktiveres og/eller en "flamme som tennes". Personen kan da beveges mot det som gir positive stemninger eller opplevelser i seg selv – en indre motivasjon. Ytre motivasjon kan være når personen gjør noe fordi personen vil oppnå noe spesielt eller er påvirket av andre gjennom for eksempel belønning, trusler eller straff⁴².

2.4.3 Tillit til seg selv og andre for å kunne håndtere risikosituasjoner

For noen av ungdommene i ungdomsreaksjonene som strever med rus, kriminalitet eller dårlig psykisk helse, kan opplevelse av tillit være svært viktig for at de vil åpne seg, fortelle om erfaringer og delta på møter med konfliktrådet og samarbeidsparter. Tillit er grunnleggende for at hjelp skal bli tatt imot. En tillitsfull relasjon innebærer respekt, forståelse, aktiv lytting, vennlighet og samarbeid. UKer, som har god relasjonskompetanse, vil kunne få den unge til å åpne seg og utforske sine muligheter. Når UKs holdninger vekker positiv energi og tillit, vil ungdommen som opplever dette, lettere kunne vise tillit til andre.

Tillit er bærebjelken i en god relasjon. Tillit handler også om å bygge tillit til egen evne til å kontrollere stress og sterke følelsesutbrudd i en relasjon, samt håndtere *risikosituasjoner*.

Se **tips 4**. Det som omtales som 'utenom-terapeutiske faktorer' har også stor virkning for et positivt resultat i en endringsprosess. Det dreier seg om personens indre styrke og støtte og tillit fra omgivelser, og ytre faktorer som påvirker det private livet til den unge⁴³.

Ungdommens egenskaper – som åpenhet, indre styrke, selvbilde, fleksibilitet og ytre faktorer som en støttende familie, bolig, arbeid, nettverk og medlemskap eller tilhørighet i en organisasjon, har også stor betydning i endringsarbeidet. Et gjensidig tillitsforhold mellom ungdommen, det daglige miljøet og til samfunnet han/hun skal tilbakeføres til, er grunnleggende for at ungdommen skal få til en god tilbakeføring. I tillegg til kartlegging og identifisering av nettverk, kan tilrettelagte møter i konfliktrådet også gi mulighet for annen relasjonsbygging og reetablering av kontakt med støttende personer i sosialt nettverk, slik eksempler i [vedlegg 5](#) viser til.

Tips 4 – Kort samtale om risikosituasjoner og tillit

UK spør ungdommen om han / hun kan tenke seg å snakke om risikosituasjoner og hvordan disse kan håndteres.

UK starter en samtale og spør: Hva kan være dine risikosituasjoner (for ikke å møte opp på skole, bruke vold, ruse deg, uttrykke sinne på en måte som går utover deg selv eller andre e.a). UK velger det som er relevant for den enkelte sak/ungdom.

Aktuelle spørsmål:

- Hvordan kan du takle risikosituasjoner?
- Hva har vært til hjelp tidligere?
- Hva kan du gjøre når du kjenner at du blir sint/er i gang med en handling som kan føre til vold, kriminalitet e.l.
- Hvem kan hjelpe deg?
- Hva kan du selv gjøre og ta ansvar for?
- Hvem har du tillit til?

Be ungdommen de neste dagene tenke og legge merke til hvilke personer som er støttende, som han / hun har tillit til og stoler på, og som er fine å være sammen med slik at han / hun klarer å styre unna risikosituasjoner.

UK oppsummerer hva som er til hjelp og følger opp med ungdommen i neste samtale.

⁴² *Ibid.*

⁴³ Teksten er hentet fra [KRUS håndbok](#) om BAM samtalen s. 39

2.4.4 Grenser og støttepersoner i sosialt nettverk

Det bør undersøkes i hver enkelt sak hvem som kan utgjøre en ressurs, samt sette grenser for personer som har en negativ innvirkning. Det handler både om å identifisere de som kan være en støttespiller for ungdommen, finne de relasjonene som kan bidra konstruktivt og skape bevissthet om relasjoner som ikke er støttende (se [punkt 2.2. om sosialt nettverk](#)).

Konfliktrådet jobber derfor mye med å kartlegge og identifisere nettverk og støttespiller rundt ungdom. I den sammenheng kan et «grensekart» være til god hjelp, se **tips 5**.

Samtidig handler det om å bevisstgjøre ungdommen på å dele informasjon om seg selv til andre. Noen ungdommer deler ukritisk informasjon om helse- og familieforhold som kan være taushetsbelagt. UK kan samtale med ungdommen og reflektere rundt hvilke opplysninger som deles med hvem, for å skape mer bevissthet hos ungdommen.

I praksis må en være bevisst på at det kan være utfordrende å finne de riktige ressurspersonene. Eks. kan mange i det sosiale nettverket være utslitt eller føle at de får en pause, når oppfølgingsteamet kommer inn for å hjelpe, eller at ungdommen ikke ønsker å involvere private relasjoner på grunn av skam m.m.

Skal en imidlertid lykkes med endringsarbeid på lengre sikt, er det en avgjørende investering å involvere personer i det sosiale nettverket rundt ungdommen, i de sakene hvor det er hensiktsmessig.

Tips 5 – Samtale om grenser og støttepersoner i sosialt nettverk

UK spør ungdommen om han / hun kan tenke seg å snakke om grenser og personer som kan være til støtte.

Hensikten er å samtale om hva grenser er og hvordan ungdommen kan sette grenser overfor andre, både verbalt, non-verbalt og fysisk, samt bli klar over hvem i sosialt nettverk som er støttende.

Aktuelle spørsmål er:

- Hva tenker du om ordet grenser?
- Hvordan og av hvem lærte du å sette grenser?

UK kan evt. tegne to sirkler utenpå hverandre.

Be ungdommen tenke seg om - hvilke personer i familien, venner eller andre vil han/hun ha i den innerste sirkelen, de som støtter han/henne, kan være til hjelp og er til å stole på?

I den neste sirkel skrives familie eller andre som han / hun ønsker å ha kontakt med og få et bedre forhold til.

Utenfor sirkelen skrives / sies forbokstav på personer som han/hun vil ta avstand til, som han / hun ikke vil ha noe med å gjøre i framtida.

Spør hvordan han / hun kan få til dette i praksis? Hva må gjøres for å sette grenser for de utenfor sirkelen uten at de blir såret.

Hva må gjøres for å få til bedre relasjoner med de som er viktige for ungdommen?

UK oppsummerer hva som er til hjelp.

Del 3

3 Ansvarsdeling og gjennomføring av gjenopprettende prosess

Kapittelet beskriver rollefordelingen i konfliktrådet og praktisk tilrettelegging av gjenopprettende prosess mellom ungdom og fornærmede eller andre berørte av lovbruddet⁴⁴.

Målet er å sikre

- Tydelighet om hvem som skal gjøre hva i tilretteleggingen av gjenopprettende prosess.
- Rask iverksettelse av arbeid med gjenopprettende prosess.
- God ivaretagelse av ungdommen, fornærmede, foreldre/verge og evt. andre berørte som skal delta.
- En enhetlig praksis som holder god kvalitet ved at konfliktrådets tjenester er like uansett hvor ungdommen bor.

Nedenfor beskrives utgangspunktene når det gjelder arbeidsdeling, men lokale forhold eller forhold ved saken kan tilsa at tilpasninger unntaksvis kan være nødvendig. Gjenopprettende møter skal alltid være godt forberedt fra konfliktrådets side, med én eller flere forsamlinger med alle som skal delta.

Et tett samarbeid og dialog mellom UK, rådgiver⁴⁵ og mekler i forberedelsene og gjennomføring av møtet er derfor nødvendig. I etterkant av møtet er det viktig med oppfølging av fornærmet og ungdom, og faglige refleksjoner og tilbakemeldinger mellom mekler, rådgiver og ungdomskordinator.

3.1 Rollefordeling mellom rådgiver og ungdomskordinator

UK har hovedansvar for straffegjennomføringen som helhet⁴⁶. I dette ligger at UK har ansvar for gjennomføring av ungdomsplan og forberedelser til gjenopprettende prosess med ungdommen, identifisere relasjoner som ungdommen ønsker å gjenopprette og bruke grunnprinsipper for konfliktrådets gjenopprettende arbeid overfor ungdommen gjennom straffegjennomføringen. Rådgiver har ansvar for saksbehandling og forarbeid som normalt i gjenopprettende prosesser. Utgangspunktet er at den gjenopprettende prosessen i ungdomsreaksjonene skal tilrettelegges som i andre møter i konfliktrådet. Dette innebærer at UK, rådgiver og meklere må samarbeide tett, se [punkt 3.4](#).

I hovedtrekk fordeler ungdomskordinator og rådgivers ansvar og oppgaver seg slik det framgår av tabellene.

Ungdomskordinator har ansvar for	Som innebærer
Ungdom og verger	<ul style="list-style-type: none"> • Adressere lovbruddet i samtale • Gjennomføring av straffereaksjonen • Sammen med ungdom forberede gjenopprettende møte med fornærmet, og identifisere og legge til rette for eventuelt andre gjenopprettende møter som ungdom ønsker å gjennomføre • Jobbe gjenopprettende i et bredere perspektiv (se kap.1)

⁴⁴ Se også rutine for «Gjenopprettende prosess i UO, US og OK» på intranett som gjelder registrering i saksbehandlingssystem (krever innlogging på intranett).

⁴⁵ Det kan også være naturlig å samarbeide med konfliktrådsleder eller førstekonsulent, seniorkonsulent mm.

⁴⁶ I noen tilfeller kan det være lokale forhold som tilsier at en annen arbeidsfordeling er mer naturlig.

Støttepersoner til ungdom	<ul style="list-style-type: none"> • Informasjon og kontakt • Bidra til å finne egnet støtteperson
Samarbeid med rådgiver	<ul style="list-style-type: none"> • Informasjonsdeling og forberedelser til den gjenopprettende prosessen (se punkt 3.2) • Samarbeid om gjennomføring av den gjenopprettende prosessen (kapittel 4)
Oppfølgingsteam	<ul style="list-style-type: none"> • Lede oppfølgingsteamet
Samarbeid med mekler	<ul style="list-style-type: none"> • Utveksle nødvendig informasjon og detaljer om saken, gjenopprettende møte, ungdommen og evt. foreldre/verge, og om andre møtedeltakere • Avtale tidspunkt for møtet • Samarbeide om gjennomføring av den gjenopprettende prosessen

Rådgiver har ansvar for	Som innebærer
Fornærmede, fornærmedes eventuelle verger og støtteperson	<ul style="list-style-type: none"> • Innledende kontakt med fornærmede • Informere om gjenopprettende prosess og ha fokus på fornærmedes behov og situasjon • Avklare om fornærmede samtykker • Oppfølging av eventuell avtale • Oppfølging av fornærmede ved behov
Meklerne	<ul style="list-style-type: none"> • Faglig veiledning og støtte • Samarbeid om gjennomføringen av den gjenopprettende prosessen
Samarbeid med ungdomskordinator	<ul style="list-style-type: none"> • Forberedelser til gjenopprettende prosess (se punkt 3.2)

3.2 Samarbeid om igangsetting av gjenopprettende prosess

Konfliktrådene skal starte forberedelsene til ungdomsstormøte straks saken er overført fra domstol eller påtalemyndighet, jfr. konfliktrådsloven [§24 bokstav](#). For å starte arbeidet straks er det viktig med god arbeidsdeling og rolleavklaring for å sikre rask iverksettelse og oppstart.

Når det kommer en ny sak om ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging inn til konfliktrådet, går UK gjennom alle dokumentene i saken og lager en plan for iverksettelsen av straffegjennomføringen, utkast til ungdomsplan og hvem som skal delta i samarbeidet og i oppfølgingsteam. Opplysninger som er relevante registreres i saksbehandlingssystemet.

Parallelt tar UK initiativ til en samtale/møte med rådgiver, for å planlegge den gjenopprettende prosessen, se [vedlegg 3](#). I det innledende samarbeidet mellom UK og rådgiver⁴⁷ deles informasjon om saksforhold og fornærmede, og hvilke premisser dette setter for gjenopprettende prosess. Sammen diskuteres det hvilke hensyn som skal tas, og hva som skal gjøres ved endring i behov hos ungdom og eller/ fornærmet mens ungdomsreaksjonene gjennomføres.

Målet er å sikre at den gjenopprettende prosessen blir forsvarlig gjennomført og blir en god erfaring for alle parter. Se vedlegg 3 for tips til spørsmål som kan vurderes i samarbeidsmøtet.

Rådgiver starter så arbeidet med å planlegge gjenopprettende prosess, hvem som skal delta i prosessen, hvem som skal være meklere og annen viktig informasjon. Meklerne kontaktes

⁴⁷ I noen konfliktråd ivaretas disse oppgavene av førstekonsulenter eller seniorkonsulenter

og får informasjon om saken og tilrettelegger for prosessen som i andre møter. Opplysninger som er relevante for den gjenopprettende prosessen registreres i saksbehandlingssystemet.

Er det lovbrudd uten fornærmede i juridisk forstand skal UK vurdere på hvilke andre måter det kan gjennomføres gjenopprettende prosesser med andre berørte av lovbruddet, se [punkt 1.3.2.](#) og [punkt 1.4.](#)

UK skal også vurdere ungdommens mulighet til å gjennomføre flere gjenopprettende prosesser utover møter med fornærmede eller berørte av lovbruddet, se nærmere under punkt 1.5.

3.3 Ungdomsordinator adresserer lovbruddet

I saker hvor det er lovbrudd *uten* fornærmede og heller ingen andre berørte av lovbruddet, kan det være flere måter UK adresserer lovbruddet. UK kan, enten alene eller i samarbeid med oppfølgingsteamet, adressere lovbruddet ved hjelp av grunnprinsipper for gjenopprettende prosess og reflekterende spørsmål som beskrevet i **tips 6** (ikke uttømmende liste).

Formålet er å skape refleksjon og samtale rundt lovbruddet. Refleksjonssamtaler kan også inngå som tiltak i ungdomsplanen (se [punkt 1.7.](#)). Det anbefales da at meklere ikke involveres i saken. Meklernes oppgave er å tilrettelegge for møter mellom parter som er berørt av en hendelse, og når det ikke finnes en annen part som vil møte må det jobbes med en annen type prosess for bevisstgjøring og ansvarstaking når lovbruddet adresseres.

Samtaleverktøyet som presenteres i [vedlegg 2](#) kan også være et godt utgangspunkt for å ha en samtale med ungdommen om lovbruddet, samt en kombinasjon sammen med **tips 6**.

Tips 6 – Ungdomsordinator adresserer lovbruddet

- Hva var det som skjedde?
- Hva gjorde du?
- Hva gjorde du videre?
- Hva tenkte du?
- Hvordan har det vært for deg etter at det skjedde?
- Hvem har blitt berørt av det du gjorde?
- Har du snakket med de som ble berørt?
- Har du tenkt at du kunne gjort noe annerledes?
- Hvordan er det å snakke om dette nå?
- Hva tenker du når vi snakker om det som skjedde nå?
- Har du tenkt noe annet som du ønsker å snakke om når vi sitter her nå?
- Har du noe annet du vil snakke om, rundt det du gjorde?
- Har du behov for å prate med noen andre

3.4 Samarbeid med meklere

Det anbefales at meklere involveres når rådgiver har avklart om fornærmede og/eller andre berørte av lovbruddet ønsker å delta i en gjenopprettende prosess. Mekler(ne) inviteres til samarbeidsmøte med UK og rådgiver. Møtet kan gjøres via video dersom det er mest hensiktsmessig f.eks. pga. store avstander.

I samarbeidsmøtet informeres det om saken, ungdommen og fornærmede (jf. [vedlegg 4](#)). Hensikten er at meklere raskt kan sette seg inn i saken, og planlegge forarbeid sammen med UK slik at den gjenopprettende prosessen blir forsvarlig gjennomført i tråd med grunnprinsipper for gjenopprettende prosess.

Meklerne sin hovedoppgave er å tilrettelegge for gjenopprettende prosess mellom ungdom og fornærmede/andre berørte av lovbruddet, inkludert for- og etterarbeid. Hvis en indirekte prosess benyttes der budskap skal formidles mellom partene, se [punkt 4.7.](#), skal rådgiver, i samråd med UK og meklere avklare hvem av dem som skal være kontaktperson for partene.

Meklers forberedelse av partene og alle øvrige deltakere er helt nødvendig for god tilrettelegging og forsvarlige gjenopprettende prosesser. Dette innebærer at meklere skal ha vært i kontakt med samtlige parter før de møtes, for å informere om premisene for den

gjenopprettende prosessen, roller og struktur, og for å avklare behov, bekymringer og forventninger til møtet.

Vær varsom med hvilke opplysninger som deles. I en informasjonsutveksling og forberedelser til den gjenopprettende prosessen er det kun opplysninger som er relevant for den gjenopprettende prosessen og saken som skal deles. Det skal ikke deles taushetsbelagte opplysninger om ungdommens egen sårbarhet, f.eks. at ungdommen er fornærmet i andre straffesaker, uten at ungdommen har samtykket til dette. UK har ansvar for å avklare sammen med ungdommen hva de ønsker at andre skal vite om ungdommens egen sårbarhet.

4 Forberedelser til og gjennomføring av gjenopprettende møte

I dette kapittelet beskrives ivaretagelse av fornærmede, ivaretagelse av ungdom, deltakere i gjenopprettende møte og vurdering av når gjenopprettende prosesser anses som forsvarlige. Videre beskrives muligheten for indirekte prosesser, samt arbeid med lovbruddet i saker der det ikke er en fornærmet, eller der fornærmet part takker nei til å delta.

Gjenopprettende møte med fornærmede er et sentralt element i ungdomsreaksjonene, jf. [konfliktrådsloven § 24](#), og konfliktrådet skal jobbe for at det gjennomføres gjennom hele straffegjennomføringen. Konfliktrådet må imidlertid gjøre en konkret vurdering i hver enkelt sak for å sikre at partene er i stand til å gjennomføre det gjenopprettende møtet slik at det blir trygt og forsvarlig. Et møte med fornærmede må forberedes ved bl.a. å avklare en del momenter, se **tips 7**.

Tips 7 - Når vurderes gjenopprettende møter mellom parter som forsvarlige?

Vurder om partene er i stand til å gjennomføre et gjenopprettende møte, og om det er mulig å tilrettelegge for gjenopprettende møte mellom partene. Vurder følgende:

- I hvilken grad tar ungdommen ansvar for sine handlinger?
- Hvordan stiller fornærmede seg til å møte ungdommen?
- Er det sikkerhetsmessig riktig å legge til rette for et møte mellom ungdom og fornærmede?
- Når kan det være riktig tidspunkt å gjennomføre gjenopprettende møte?

En vurdering av disse punktene vil avgjøre om det kan anses forsvarlig å gjennomføre et gjenopprettende møte mellom ungdom og fornærmede.

4.1 Opplysninger om fornærmede og saken

I sakspapirene oversendt fra påtalemyndigheten skal det framgå navn og kontaktinformasjon til fornærmede. Dersom opplysninger om fornærmede mangler, må konfliktrådet ta kontakt med lokal påtalemyndighet⁴⁸.

4.2 Før fornærmede kontaktes

Etter at UK og rådgiver har hatt et samarbeidsmøte, forbereder rådgiver den gjenopprettende prosessen og avklarer om det er sentrale forhold i saken som påtalemyndigheten opplyser om. Blant annet om det er årsaker til at fornærmede ikke skal kontaktes grunnet ilagt besøksforbud, hemmelig adresse o.a., se også veileder for vurdering av egnethet i sivile integritetskrenkende saker⁴⁹.

Basert på faglige vurderinger og tett samarbeid mellom UK, rådgiver og mekler, kan gjenopprettende prosess også gjennomføres i svært krevende og utfordrende saker, hvis partene samtykker, det er gjort et grundig forarbeid for å sikre at partene er klare til å møtes, og konfliktrådsleder avgjør at det er forsvarlig.

I ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er det ikke anledning til å inngå avtaler om økonomisk kompensasjon og dette er nærmere beskrevet under [punkt 5.1](#). Dette er det derfor viktig å informere om i kontakt med fornærmede (hvis det er aktuelt), slik at ikke fornærmede får forhåpninger om økonomisk erstatning som ikke er mulig å innfri.

⁴⁸ Hvis informasjon om fornærmede normalt ikke foreligger, anbefales det å gå i dialog med den lokale påtalemyndigheten for å sikre at informasjonen oversendes.

⁴⁹ Veileder for vurdering av egnethet i sivile integritetskrenkende saker (under arbeid)

4.3 Ivaretagelse av fornærmede og samtykke fra fornærmede

Som det står i [punkt 1.3](#), har fornærmede i saker som avgjøres med ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff *ikke* en plikt til å delta i en gjenopprettende prosess, men fornærmede *skal ha informasjon* om mulighetene for å gjennomføre en gjenopprettende prosess.

Det er lite kjent for fornærmede i ordinære straffesaker generelt og ungdomsstraff og ungdomsoppfølging spesielt, at de kan få en henvendelse fra konfliktrådet med mulighet for å delta i en gjenopprettende prosess med ungdom.

For å kontakte fornærmede på en hensiktsmessig og hensynsfull måte, må derfor fremgangsmåten vurderes godt. Se **tips 8** og punktlisten nedenfor.

Tips 8 – Kontaktetablering med fornærmet

- Fornærmede kan ha opplevd alvorlige krenkelser fra gjerningspersonen, som er avgjørende for personens reaksjon på henvendelsen fra konfliktrådet, og deltakelse i gjenopprettende prosess. Rådgiver må vurdere valg av framgangsmåte – muntlig og/eller skriftlig.
- Vurder om du vil ringe, sende sms til fornærmet eller sende brev om at konfliktrådet vil ta kontakt om en sak.
- Et brev med informasjon og en oppfølgingssamtale på telefon kan være en fornuftig måte å gå frem på, eller motsatt, dette avhenger av sak. Det er avgjørende at fornærmede får mulighet for å være i en prosess før samtykke til å delta i en gjenopprettende prosess avklares.
- I samtalen med fornærmede er det viktig å balansere mellom å lytte til fornærmet og å gi informasjon som fornærmede har rett til (om avgjørelse i saken og om muligheten for gjenopprettende prosess). Fornærmet kan få spørsmål om de kjenner til konfliktrådet før de får informasjon.
- Informer om at fornærmede vil få egne forsamtaler og mulighet for å stille alle spørsmål de ønsker til meklerne før et eventuelt møte med gjerningspersonen.
- Et møte med gjerningspersonen gir fornærmede muligheter til å få svar på egne spørsmål om hendelsen, og de får mulighet til å fortelle om egne tanker og følelser hendelsen har skapt.
- Informer fornærmet om muligheten for å ha med en støtteperson gjennom den gjenopprettende prosessen og at dette er noe konfliktrådet anbefaler.
- Spør fornærmet om hvem som eventuelt kan bli med i den gjenopprettende prosessen og være til støtte, og fortell at erfaringer fra andre saker er at en støtteperson kan være verdifull både før, under og etter den gjenopprettende prosessen.
- Vurder i samtalen om det er passende å be om samtykke, eller om det er fornuftig å avtale tidspunkt for å ringe opp igjen og avklare samtykke på et annet tidspunkt.

Støttesentrene for kriminalitetsutsatte kan være aktuelle samarbeidsparter eller støttepersoner i gjenopprettende prosess etter ønske fra fornærmede. Vær oppmerksom på taushetsplikten og ikke del informasjon uten samtykke fra partene. Vær bevisst på og tenk gjennom dialogen dere skal ha. Forsøk å benytte åpne spørsmål, refleksjoner og bekreftelser⁵⁰. Still også åpne spørsmål om fornærmedes behov, bekymringer og forventninger.

- Vær obs på formuleringer som kan skape frykt, eller oppleves som et press.
- Informer fornærmede om rollen som saksbehandler i saken og hvilke oppgaver det innebærer for å unngå misforståelser.
- Samtykke skal ikke nødvendigvis innhentes i den første kontakten med fornærmede, dette avhenger av fornærmedes situasjon.
- Samtykket skal være reelt og informert. Dette innebærer at fornærmede skal vite hva som skal skje, hvem som blir involvert, hvem som får vite hva og når.
- Rådgiver kan ha flere samtaler med fornærmede dersom fornærmede er usikker og trenger tid til å vurdere sin deltakelse i en gjenopprettende prosess med ungdommen.
- Det kan være aktuelt å bruke indirekte prosesser som del av forarbeidet og i noen saker som del av eller gjennom hele den gjenopprettende prosessen, jfr. [konfliktrådslovens §12](#).
- Ønsker ikke fornærmede å delta i en gjenopprettende prosess på nåværende tidspunkt, skal rådgiver avklare om fornærmede ønsker å bli kontaktet igjen etter en tid for å få et nytt tilbud, etter å ha tenkt seg om.

4.4 Ivaretagelse av ungdommen

Ungdom under straffegjennomføring kan, på lik linje med fornærmede, være usikker på gjenopprettende prosess og å møte fornærmede, og for både ungdom og fornærmede er det en prosess å bli klar til å møte den andre parten. I forberedelsene er det viktig å jobbe sammen med ungdommen og samarbeide om hvordan den gjenopprettende prosessen skal foregå. Dette er ungdomskoordinatoren ansvar.

Mange av ungdommene som gjennomfører ungdomsreaksjonene er sårbare og har komplekse livssituasjoner. Noen av ungdommene kan ha behov for å bearbeide egne opplevelser, avklare relasjoner og forhold rundt seg, før de har kapasitet til å gå inn i en gjenopprettende prosess overfor fornærmede i saken de nå gjennomfører straff for⁵¹.

I tilretteleggingen av den gjenopprettende prosessen med fornærmede er det derfor viktig at UK lytter til de behov ungdommen har, og sammen med ungdommen finner riktig tidspunkt for å møte fornærmede. Dette er også vesentlig for god ivaretagelse av fornærmede, som ikke er tjent med å møte en uvillig, ikke motivert ungdom. Fleksibilitet hos UK og godt samarbeid med rådgiver og meklere er avgjørende for god tilrettelegging av det gjenopprettende møtet.

For å sikre ivaretagelse av ungdommen er det også viktig å avgjøre hva som er fornærmedes motivasjon til å møte og hvilke forventninger fornærmede har. På samme måte som en skal skjerme fornærmede fra å bli brukt i rehabilitering av ungdommen, skal ungdommen skjermes fra fornærmede som ikke egner seg til å møte. Alle parter skal bli ivaretatt, også ungdom som har gjort en straffbar handling.

Det kan være flere forhold i en sak som tilsier at ungdom og fornærmede ikke er klar til å møtes samtidig. For mange ungdommer kan ventetiden være en belastning når de har et genuint ønske om å gjøre opp for seg. Da er informasjon og kommunikasjon mellom UK, rådgiver og meklere som har kontakt med partene, essensielt for å ivareta alle involverte. I tillegg er det viktig med godt samarbeid med deltakere i oppfølgingsteamet. I de saker der ungdom og fornærmede av ulike grunner ikke er klare til å møtes ansikt til ansikt, kan det

⁵⁰ Du kan lese mer om kommunikasjonsferdigheter i [Motiverende samtale her](#): Åpne vs lukkede spørsmål Bekreftelser. Refleksjoner. Oppsummeringer.

⁵¹ Se også punkt [1.5. om gjenopprettende møter mellom ungdom og andre \(sivil sak\)](#)

vrderes hvorvidt det vil være aktuelt og positivt for partene med noe indirekte prosess, se punkt [4.7](#).

4.5 Deltakere i gjenopprettende møte mellom ungdom og fornærmede

Den gjenopprettende prosessen skal være partenes egen prosess og partene skal selv ha innflytelse på det som skjer, basert på prinsippene om frivillighet, trygghet, nærhet og eierskap. Det betyr at partene også får påvirke hvilke andre personer som eventuelt skal delta i møtet, utover UK og meklere.

Når partene er forberedt på å møte hverandre, inviterer meklerne partene til et gjenopprettende møte i konfliktrådet. De som deltar i møtet skal være til støtte for ungdom og fornærmede, og de bør ha nærhet til partene og/eller hendelsen. UK, rådgiver og meklere bør i samarbeid med partene vurdere hvem partene ønsker skal delta og om de vil være til støtte for partene, se [vedlegg 4](#). Det kan oppleves utfordrende at ungdom stiller med hele oppfølgingsteamet, mens fornærmede møter alene eller med en støtteperson (jfr. Nordlandsforskning (2019)⁵² og tilbakemeldinger fra fornærmede i brukerundersøkelsen til konfliktrådet⁵³).

Det anbefales at UK er til stede, da erfaringene fra møtet kan være viktig for å følge opp ungdommen i den videre straffegjennomføringen.

Øvrige deltakere må vurderes i samråd med partene i hver enkelt sak. Partene må være opplyst om hvem som skal være til stede på møtet i forkant av møtet og hvorfor de er til stede. De som er til stede, har taushetsplikt⁵⁴. Er f.eks. en behandlende terapeut / psykolog til stede som støtteperson, bør partene avtale med meklerne hva som skal sies i denne sammenheng for å ikke bryte taushetsplikten.

Det følger av [konfliktrådsloven § 24 tredje ledd](#) at både forsvarer og bistandsadvokat som er oppnevnt etter [straffeprosessloven § 100 annet ledd](#) og [§ 107 a første ledd bokstav d](#) kan være tilstede på møtet.⁵⁵ De skal imidlertid ikke uttale seg på vegne av ungdommen eller fornærmet, men delta på lik linje med andre støttepersoner fra det private nettverket. Det forutsettes at forsvareren og bistandsadvokaten har god kjennskap til ungdomsstraffen og hvilken rolle de har i prosessen.

4.6 Gjenopprettende møte med fornærmede

Gjenopprettende møte er konfliktrådets kjennetegn og kjernen i gjenopprettende prosess. Etter at partene har gjennomgått hver sin prosess og individuelle forsamtaler med meklerne, møtes partene i trygge omgivelser og kan sette ord på hvordan lovbruddet til ungdommen har påvirket livene til ungdommen selv, fornærmede og andre berørte.

De gjenopprettende møtene i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging skal gjennomføres som i ordinære meklingsaker, men står i en annen kontekst siden de er en del av en større straffegjennomføring som pågår over tid. Se også [kapittel 3 i meklerhåndboka](#) for praktiske tips og råd.

I møtet må UK være bevisst på taushetsplikten og ikke gi opplysninger i møtet om ungdom uten ungdommens samtykke. UKs rolle under møtet er hovedsakelig som koordinator for straffereaksjonen og en støtte for ungdommen ved behov i prosessen.

Det gjenopprettende møtet ledes av en eller flere meklere som tilrettelegger for møtet på vanlig måte.

Ungdommen og fornærmede bestemmer selv utfallet av møtet. Imidlertid er det viktig å tenke på følgende når UK, meklere og rådgivere skal forberede og gjennomføre møtet:

⁵² [NF rapport nr. 2/2019.»Mellom hjelp og straff. Fungerer nye straffereaksjoner for ungdommer etter intensjonen?»](#)

⁵³ [Konfliktrådets brukerundersøkelse 2019](#)

⁵⁴ [Jfr. Konfliktrådsloven §9](#)

⁵⁵ [Prop. 57 L \(2013-2014\)](#) s. 91 Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven)

- Husk grunnprinsippene ved tilrettelegging av gjenopprettende møte.
- Fleksibilitet er en nødvendighet ved møter mellom mennesker i ulike livssituasjoner.
- Partenes behov må være i fokus og partene må få tid til å forberede seg hver for seg.
- I noen saker kan det være viktig å få til et gjenopprettende møte raskt, mens i andre saker kan det være hensiktsmessig å bruke lang tid. Dette vil avhenge både av ungdommens og fornærmedes situasjon.
- Forarbeidet til gjenopprettende møte kan brukes som en indikasjon på hvor i prosessen ungdommen er når det gjelder å ta ansvar for egne lovbrudd.
- Ungdommen kan tåle spørsmålene rundt lovbruddet bedre når ungdommen har opparbeidet tillit til UK.
- Alle parter skal ivaretas i de gjenopprettende møtene i konfliktrådet.
- Fornærmede skal aldri brukes som et middel i rehabiliteringen av ungdom.
- Møtene tilrettelegges som andre møter i konfliktrådet
- I vedlegg 5 er det flere eksempler fra gjenopprettende møter mellom bl.a. ungdom og fornærmede.

4.7 Mulighet for indirekte prosesser mellom fornærmede og ungdom

I noen saker ønsker ikke, eller kan ikke fornærmede eller andre berørte av lovbruddet, møte ungdommen ansikt til ansikt. Da kan det være aktuelt med en indirekte prosess ved å formidle et budskap i brevform eller muntlig uten at partene møtes ansikt til ansikt. Budskapet overbringes mellom fornærmede og ungdom som del av eller en hel gjenopprettende prosess⁵⁶.

Som beskrevet i [konfliktrådslovens §12](#) om det personlige møtet i gjenopprettende prosess, åpner loven opp for unntak ved at det også er mulig å bruke video/telefonmøter eller budbringer for å overbringe et budskap.

En indirekte prosess skal ikke være en «minste motstands vei» og de fleste fornærmede vil ha behov for trygghet og støtte både for å delta i et personlig møte med ungdommen og i en indirekte prosess. Grundig forarbeid, med god dialog med fornærmede om *behov*, *bekymringer* og *forventninger* er avgjørende (se også [meklerhåndboka punkt 7.12. disposisjon og huskeliste til forsamtalen](#)).

I arbeidet med å tilrettelegge for gjenopprettende prosess mellom ungdom og fornærmede kan det ta tid før partene er klare til å møte hverandre. I noen tilfeller kan bruk av indirekte prosesser mellom fornærmede og ungdom føre til at partene blir trygge på hverandre, og i noen tilfeller ønsker å møtes⁵⁷.

Ved formidling av budskap mellom partene:

- Informasjon skal alltid gå via konfliktrådet og aldri direkte mellom partene.
- Partene må alltid samtykke til å motta informasjon fra de(n) andre.
- Konfliktrådet har ansvar for å kvalitetssikre innholdet og sørge for at det ikke begås ytterligere lovbrudd eller overgrep i den indirekte prosessen. Vær derfor oppmerksom på utsagn som kan bli oppfattet som truende eller konfliktopprettende.
- Oppsummer essensen av det som skal formidles med parten som er avsender av budskapet:
 - Utøv skjønn i valg av ord og uttrykk.
 - Utsagn skal ikke nødvendigvis gjengis ordrett.

De reflekterende spørsmål i [punkt 3.3](#), kan være et godt utgangspunkt når ungdommen skal formulere et eventuelt budskap som skal formidles til fornærmede.

⁵⁶ Retningslinjer for telefon- og videomeklinger (krever innlogging på konfliktrådets intranett)

⁵⁷ Se [vedlegg 5 – Eksempelsamling](#)

4.8 Manglende gjennomføring av gjenopprettende prosess

Til tross for at konfliktrådet skal forsøke å legge til rette for gjenopprettende prosess med fornærmede, vil det ikke alltid være mulig å få det til, enten fordi fornærmede ikke samtykker eller pga. forhold hos ungdommen.

Manglende samtykke fra fornærmede får ikke konsekvenser for straffegjennomføringen.

Bli det ikke gjennomført en gjenopprettende prosess med fornærmede, grunnet forhold hos ungdommen, må UK vurdere *om* og evt. *hvilke* konsekvenser dette vil ha for straffegjennomføringen til den enkelte ungdom. Ved tvil løftes spørsmålet til konfliktrådsleder.

Som nevnt innledningsvis har ungdommen samtykket til å delta på ungdomsstormøtet som en del av ungdomsreaksjonene. Dette inkluderer å delta på et gjenopprettende møte med fornærmede. Hvis ungdommen motsetter seg dette, må det undersøkes nærmere hva det skyldes. Det er kun manglende gjennomføring av gjenopprettende møte relatert til lovbruddet som kan innebære brudd.

Noen ungdommer kan ha gode grunner til å ikke delta i en gjenopprettende prosess. Det kan f.eks. skyldes utfordringer ungdommen strever med, som psykiske problemer, erfaring med krenkelsler mv. Andre ganger er det ikke forsvarlig å gjennomføre møtet av hensyn til fornærmede fordi ungdommen ikke tar ansvar for egne handlinger, nekter for å ha vært til stede i situasjonen eller av andre grunner er uvillig til å gjennomføre en gjenopprettende prosess. Noen ungdommer kan trenge tid og smidighet i tilnærmingen.

For at manglende deltakelse i gjenopprettende møte med fornærmede skal anses å være et brudd på vilkårene for straffegjennomføringen, jf. [konfliktrådsloven §§ 31](#) og [33](#), må det være satt som et tiltak i ungdomsplanen. Deretter må det vurderes konkret om det er å anse som et vilkårsbrudd i det aktuelle tilfellet. Her må ungdommens helhetlige situasjon vurderes, og det må bl.a. ses hen til bakgrunnen for ungdommens motstand mot å gjennomføre gjenopprettende møte. Det er f.eks. forskjell på om ungdommen mangler *vilje* til å møte fornærmet part eller om ungdommen mangler *evne* til å gjennomføre et slikt møte, eksempelvis pga. lav kognitiv forståelse eller psykisk uhelse.

At noe blir vurdert å være et vilkårsbrudd, betyr ikke nødvendigvis at saken skal returneres til kriminalomsorgen/påtalemyndigheten. Her må ungdomskoordinator følge de samme trinnene som ved andre vilkårsbrudd og hensyn som f.eks. ungdommens motivasjon for videre straffegjennomføring og hvor stor del av straffen som er gjennomført vil ha betydning. Det vil også ha stor betydning om det foreligger andre vilkårsbrudd. Se veileder «Brudd på vilkår under gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging»⁵⁸.

⁵⁸ [Brudd på vilkår under gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging](#)

5 Avtaler i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

5.1 Avtaler i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

I ungdomsstraff og ungdomsoppfølging kan partene inngå avtaler om forsoning, arbeidsavtaler eller kombinasjonsavtaler av disse. I arbeidsavtaler vurderer mekler hva som kan anses å være rimelig. Kombinasjonsavtaler kan inneholde én del om en forsoningsavtale som regnes som innfridd på stedet, og en annen del som avtales innfridd i fremtiden, f.eks. arbeidsytelse x timer innen y dato.

Det anbefales at en avtale gjøres skriftlig og ikke løper utover straffegjennomføringstiden. Brudd på avtalen anses kun å være brudd på straffegjennomføringen så lenge straffegjennomføringsperioden gjelder. Ungdommen skal få god informasjon i forkant av å inngå en avtale om hva konsekvensene vil være ved et brudd på avtalen. Se også neste punkt om oppfølging av avtaler.

[Konfliktrådsloven §25](#) regulerer hvilke typer tiltak som kan være en del av ungdomsplanen, og i § 25 første ledd bokstav a heter det: «*Planen kan gå ut på at den domfelte eller siktede skal yte ikke-økonomisk kompensasjon til den som er påført skade, et tap eller en annen krenkelse*»⁵⁹. Dette betyr at det ikke er tillatt å inngå avtaler om økonomisk kompensasjon mellom ungdom og fornærmede eller andre berørte i saker om ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.⁶⁰

5.2 Oppfølging av avtaler

Hvis ungdom inngår en avtale med fornærmede som omhandler lovbruddet i saken, vil konfliktrådets administrasjon følge opp avtalen underveis.

- Partene er forpliktet til å kontakte konfliktrådet ved brudd på avtalen eller ved innfrielse av avtalen.
- Hvis innfrielse av avtalen med fornærmede er satt som et tiltak i ungdomsplanen, vil eventuelle brudd på avtalen kunne innebære vilkårsbrudd, se punkt [4.8](#). For håndtering av vilkårsbrudd, se veileder «Brudd på vilkår under gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging»⁶¹.

⁵⁹ jf. [Prop. 57 L \(2013-2014\)](#) se også [Prop. 135 L \(2010-2011\) s. 174-175](#)

⁶⁰ Retningslinje til Avtaler i ungdomsstraff og – oppfølgingssaker - Ikke tillatt å inngå avtaler om økonomisk kompensasjon (krever innlogging på konfliktrådets intranett).

⁶¹ [Brudd på vilkår under gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging](#)

6 Ivaretagelse av partene etter gjenopprettende prosess

Konfliktrådet skal ivareta partene fra første kontakt til avslutning av saken. Å gjennomføre en gjenopprettende prosess ved å sitte ansikt til ansikt med noen som er skadet eller berørt av et lovbrudd krever mye forberedelse, og kan kreve mye energi og følelser av partene. Etter at møtet er ferdig kan det føles godt å ha gjennomført møtet, men en kan også sitte med en følelse av at møtet var vanskelig og vondt, eller nye tanker og spørsmål som må bearbejdes. På samme måte som forarbeidet krever nøye planlegging i samarbeid med partene for å sikre trygge og forsvarlige prosesser, krever også etterarbeidet at partene blir godt ivaretatt av konfliktrådet⁶².

Ungdom blir fulgt opp videre av ungdomskordinator og oppfølgingsteamet, men kan likevel ha behov for å sette ord på noen tanker rett etter å ha møtt fornærmede. Det samme gjelder for fornærmede som kan ha behov for informasjon om tilbud fra andre offentlige etater. Det kan også være at partene ikke har behov for videre informasjon.

Ungdomskordinator og meklere bør ha avtalt med partene *før* det gjenopprettende møtet om ungdom eller fornærmede vil ha en ettersamtale *etter* det gjenopprettende møtet og avtale tid for dette. Det anbefales at UK tar initiativ til en slik samtale og har avtalt dette med ungdommen på forhånd.

- Hvis partene ønsker å ha en ettersamtale rett etter det gjenopprettende møtet så snakker UK sammen med ungdommen og meklerne snakker med fornærmede.
- Hvis partene ønsker å snakkes senere så avtaler mekler tidspunkt med fornærmede og UK tidspunkt med ungdom.

Det anbefales at den som har hatt mest kontakt med fornærmede, og vært til stede i møtet, gjennomfører en slik samtale. Samtalen kan gjøres enten over telefon/video eller fysisk. Støttepersoners rolle er også viktig. Har fornærmede en støtteperson er det naturlig at denne også er til stede.

Kort tid etter det gjenopprettende møtet, er det anbefalt at UK og meklerne reflekterer sammen for å evaluere møtet og gi hverandre tilbakemeldinger. Hensikten med dette er å få, og gi konstruktive tilbakemeldinger for å utvikle seg som mekler og tilrettelegger, men også for å dele erfaringer og refleksjoner.

Når meklerne er ferdig med saken skal meklerne følge rutiner for saksbehandling jfr. [Kapittel 6 i meklerhåndboka](#).

⁶² Dette er i tråd med anbefalingene fra [Nordlandsforsknings rapport i 2009, Eide, A.K. & Gjertsen, H. Med ! eller ? Virkninger av, og utfordringer ved, gjenopprettende rett som alternativ eller supplement til straff. NF-rapport nr. 14/2009.](#)

7 Kilder og referanser

Aase, Kjersti N. & Skardhamar, Torbjørn. (2014 no. 791) *Desistance from crime. How much can be explained by life course transitions?*

<https://www.ssb.no/en/forskning/discussion-papers/attachment/204709> – Besøkt 29.09.20

Brudd på vilkår under gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. 02.06.20 – Besøkt 10.09.21

Christie, Nils (1977). *Konflikt som eiendom*. Tidsskrift for RETTSVITENSKAP. 1977 - årgang 90. Universitetsforlaget - <https://konfliktraadet.no/wp-content/uploads/2021/09/NilsChristie-Konflikt-som-eiendom.pdf> – Besøkt 13.09.21

Europeisk forum for gjenopprettende prosess (EFRJ). Restorative justice – areas of application. <https://www.euforumrj.org/en/restorative-justice-areas-application> - Besøkt 19.03.21

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/29/EU af 25. oktober 2012 om minimumsstandarder for ofre for kriminalitet med hensyn til rettigheder, støtte og beskyttelse og om erstatning - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=DA> – Besøkt 29.09.20

Folkehelseinstituttet (2020a). Tiltak for barn og unge med atferdsvansker eller som har begått kriminelle handlinger: en oversikt over systematiske oversikter. Bufdir, Retningslinjer for barnevernets ansvar for barn som begår lovbrudd. Bakken, Anders. Ungdata 2020. Nasjonale resultater. OsloMet. NOVA-rapport 16/20 - Besøkt 18.03.21

Folkehelseinstituttet (2020b). Barn, unge og kriminalitet. Hvordan forhindre at barn og unge kommer inn i eller fortsetter med en kriminell løpebane? Oppsummering og vurdering av virksomme tiltak, behandling og organisering. Rapport. – Besøkt 18.03.21

Forebygging av ny kriminalitet: Desistance og gjenopprettende prosesser <https://kriminalitetsforebygging.no/forebygging-av-ny-kriminalitet-desistance-og-gjenopprettende-prosesser/> - Besøkt 29.09.20

Forebygging av ny kriminalitet: Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging <https://forskning.no/barn-og-ungdom-forskeren-forteller-kriminalitet/forebygging-av-ny-kriminalitet-ungdomsstraff-og-ungdomsoppfolging/1304836> - Besøkt 14.10.20

Gade C.B.N. (2018) "Restorative Justice": History of the Term's International and Danish Use. In: Nylund A., Ervasti K., Adrian L. (eds) Nordic Mediation Research. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-73019-6_3 - Besøkt 11.09.21

Gjenopprettende prosess i UO US og OK på intranett (krever innlogging på intranett). <https://konfliktraadet.intra.custompublish.com/getfile.php/4648444.2296.pumla7immtjlb/Rutine++Gjenopprettende+prosess+i+UO+US+og+OK.pdf> – Besøkt 03.09.20

Konfliktrådets brukerundersøkelse 2019 – <https://konfliktraadet.no/wp-content/uploads/2021/09/Konfliktrådets-brukerundersokelse-2019-hovedresultater.pdf> – Besøkt 14.09.21

Konfliktrådsloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2014-06-20-49> - Besøkt 03.09.20

Kriminalomsorgens utdanningssenter. Samtaler om uønsket adferd og endring. BAM samtalen. <https://krus.brage.unit.no/krus-xmloi/bitstream/handle/11250/195267/bam-samtalen.pdf?sequence=1&isAllowed=y> – besøkt 10.09.21

Med ! eller ? Virkninger av, og utfordringer ved, gjenopprettende rett som alternativ eller supplement til straff av Ann Kristin Eide og Hege Gjertsen NF-rapport nr. 14/2009 ISBN-nr.: 978-82-7321-588-8 ISSN-nr.: 0805-4460

http://www.nordlandsforskning.no/getfile.php/134910-1421058872/Dokumenter/Rapporter/2009/Trykk_Rapp_14_09.pdf Besøkt 14.10.20

Meklerhåndboka 2021 – Grunnprinsipper og praktiske råd for meklere i konfliktrådet. Utgitt av Konfliktrådet. <https://konfliktraadet.no/wp-content/uploads/2021/06/Meklerhandboka-18.06.21-Ny-visuell-profil-Med-bokmerker-1.pdf> – Besøkt 19.08.21

Mellom hjelp og straff Fungerer nye straffereaksjoner for ungdommer etter intensjonen? Therese Andrews Ann Kristin Eide NF rapport nr: 2/19 ISBN nr: 978-82-7321-758-5 (trykt) ISBN nr: 978-82-7321-758-5 (digital) ISSN-nr: 0805-4460

<http://www.nordlandsforskning.no/getfile.php/1327173-1566817326/Dokumenter/Rapporter/2019/NF-rapport%202-2019.pdf> – Besøkt 03.09.20 (inaktiv 18.03.21)

[Nordlandsforskning Open Research Archive: Mellom hjelp og straff - fungerer nye straffereaksjoner for ungdommer etter intensjonen? \(unit.no\)](http://nordlandsforskning.no/ResearchArchive/Mellom_hjelp_og_straff_-_fungerer_nye_straffereaksjoner_for_ungdommer_etter_intensjonen_(unit.no)) (ny lenke – besøkt 18.03.21)

Miller, W. R., & Rollnick, S. (2016). Bergen, Fagbokforlaget. Motiverende samtale. Støtte til endring.

Nora Gotaas og Torunn Højdahl. Evaluering av Brobyggerprosjektet. Samarbeidsrapport NIBR/KRUS 2006. 82-7071-607-3. Mars 2006. © NIBR 2006. <https://evalueringsportalen.no/evaluering/evaluering-av-brobyggerprosjektet-arbeid-overfor-unge-domfelte-menn-med-somalisk-og-pakistansk-bakgrunn/Evaluering%20av%20Brobyggerprosjektet.pdf/@@inline> - Besøkt 19.03.21

Prop. 57 L (2013–2014) Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven)

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Prop-57-L-20132014/id754374/?ch=1#KAP1-1> - Besøkt 29.09.20

Prop. 135 L (2010–2011). *Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-135-l-20102011/id649036/?ch=1> – Besøkt 29.09.20

Retningslinjer for telefon – og videomekling (Konfliktrådet intranett – krever innlogging)

Rogers, C. R. (1957). The Necessary and Sufficient Conditions of Therapeutic Personality Change. *Journal of Consulting Psychology*, 21(2), 95-103.

Rogers, C. R. (1970). *Carl Rogers on encounter groups*. New York: Harper & Row.

Veileder for vurdering av egnethet i sivile integritetskrenkende saker (under arbeid)

Samtaler om uønsket atferd og endring 'BaM-samtalen'. 3/2013. Højdahl, Torunn. Kriminalomsorgens utdanningssenter KRUS. ISBN 917 8282570282 - <https://krus.brage.unit.no/krus-xmlui/bitstream/handle/11250/195267/bam-samtalen.pdf?sequence=1&isAllowed=y> - Besøkt 19.03.21

Slik blir du bedre til å snakke med barn og ungdom – helsebiblioteket.no

<https://www.helsebiblioteket.no/psykisk-helse/aktuelt/slik-blir-du-bedre-til-a-snakke-med-barn-og-ungdom;jsessionid=ACC5B01AD9CA4E046420C7C75D43657B> - Besøkt 19.03.21

Snakkemedbarn.no – RVTS Øst – www.snakkemedbarn.no besøkt 19.03.21

Solveig Storbækken, Nina E. Andresen, Sonja Mellingen, KoRus – Vest, Bergen: *Virker Motiverende Samtale? En oversikt over forskning på aktuelle fagområde*. Rusfag nr. 1–2016) - <http://kompetansesenterrus.no/file/artikkel8.pdf> - besøkt 19.03.21

Veileder til utfylling av ungdomsplan 2/2019 – Tilgjengelig på Konfliktrådet intranett

Virksomhetsstrategi 2020-2025 – Konfliktrådet

<https://www.konfliktraadet.no/getfile.php/4572311.2268.wkkppmtptpimaa/Virksomhetsstrategi+2020+-+2025.pdf> – Besøkt 18.03.21

Zehr H (1990) *Changing lenses: a new focus for crime and justice*. Herald Press, Scottdale

Zehr, Howard (2002) *The little book of restorative justice*.

<https://www.amazon.com/Little-Restorative-Justice-Books-Peacebuilding/dp/1561483761> - Besøkt 10.09.21

Zehr, H. (2015). *The little book of restorative justice: Revised and updated (justice and peacebuilding)*. New York, NY: GoodBooks.

Årsrapport for 2019. Sekretariatet for konfliktrådene. 14.02.2020.

<https://konfliktraadet.no/wp-content/uploads/2021/04/Arssrapportfor2019fraSekretariatetforkonfliktradene-korrigeret27.4.2020.pdf> – Besøkt 10.09.21

Årsrapport for 2020. Sekretariatet for konfliktrådene. https://konfliktraadet.no/wp-content/uploads/2021/05/ARSRAPPORT-2020_Sfk-mai.pdf Besøkt 10.09.21

Vedlegg 1: Grunnprinsipper for konfliktrådernes gjenopprettende arbeid

Gjenopprettende prosess er et frivillig (lokalt) samarbeid

Ved å samarbeide om gjenopprettende prosesser i konflikter lokalt bidrar konfliktrådene til å fremme mellommenneskelig samhørighet og trygge lokalsamfunn. Partenes aktive deltakelse i prosesser de har eierskap til kan bidra til nye innsikter, økt og gjensidig forståelse, og opplevelser av rettferdighet. Å bidra til dialog i konflikter kan oppmuntre myndiggjøring, ansvarlighet, trygghet og framtidstro.

«Man burde ikke la konflikter forvitte, de burde brukes. Og de burde brukes og bli nyttige for dem som opprinnelig var involvert i konflikten.» Christie (1976)

«Gjenopprettende prosess er ikke et kart, men prinsippene for gjenopprettende prosess kan sees som et kompass som peker ut en retning. Som et minimum er gjenopprettende prosess en invitasjon til dialog og utforskning.» (H. Zehr 2015)

Sentrale kilder og litteratur

Konfliktrådsloven

Lovens forarbeid: Prop 57 L (2013-2014) - se spesielt kapittel 2 (og 3)

Etiske retningslinjer og Meklerhåndboka

Europarådets anbefaling 2018 om restorative justice(RJ) i straffesaker

FNs anbefalinger om restorative justice

Eus "minimumsstandarder for ofre for kriminalitet med hensyn til rettigheter, støtte og beskyttelse og om erstatning(...)»

FNs Barnekonvensjon §37 og Generell kommentar nr. 10 (2007)

Rettighetene til barn som er i konflikt med loven

Europeisk forum for RJ – veileder om verdier og standarder

Christie, Nils: Konflikt som eiendom (1976)

Zehr, Howard: Little Book of Restorative Justice (2003)

Bowen, H., Marshall, C. & Boyack, J. (2004). How does restorative justice ensure good practice?

In H. Zehr & B. Toews (Eds.), *Critical issues in restorative justice*. Monsey, New York: Criminal Justice Press.

10 grunnprinsipper som viser retning og *standard* for konfliktrådenes gjenopprettende arbeid

Frivillighet

Deltakelse i gjenopprettende prosesser bygger på et informert og frivillig samtykke.

Frivillighet gjelder gjennom hele prosessen.

Partene gjør et valg, basert på nødvendig og god informasjon.

Fortrolighet

For å verne om den frie dialogen er alle deltakere og meklere underlagt taushetsplikt.

Dersom noe ønskes formidlet til andre krever det enighet mellom alle deltakere om hva som eventuelt kan formidles.

Alle deltakere i møtet er opplyst om hva taushetsplikten innebærer.

Trygghet

Gjenopprettende prosesser skal være trygge, forutsigbare og godt forberedt.

Trygghet er en forutsetning for deltakelse og konfliktrådet søker å etablere tillit med alle som skal delta.

Gjenopprettende prosesser tar utgangspunkt i partenes behov, bekymringer og forventninger.

Partene skal opplyses om sin adgang til å ha med en støtteperson.

Deltakelse

Konfliktrådet tilrettelegger for en inkluderende prosess der partene deltar aktivt,

og forstår det som skjer og det som blir sagt.

Det tas hensyn til alder, bakgrunn, kulturelle utgangspunkt og evt. andre behov for å unngå fremmedgjøring og passivitet. Ingen kan opptre som talsperson/advokat for partene.

Nærhet og eierskap

Konfliktrådet tilrettelegger for at partene kan ta et ansvar sammen, i et lokalmiljø og i relasjoner.

Vi er alle del av det samme felleskapet lokalt og globalt.

Meklerne er lekfolk som rekrutteres bredt lokalt, og møtene tilrettelegges lokalt etter partenes behov.

Partene møtes ansikt til ansikt, til en prosess de har eierskap til.

Upartiskhet og likeverdighet

Konfliktrådet ivaretar alle involverte parter og fremmer ved vår væremåte deres likeverd.

Solidaritet med partene er en styrke som bekrefter likeverd. Vi er like mye verdt, like verdige, jf. menneskerettighetene.

Konfliktrådet skal opptre upartisk og ikke framstå forutinntatt, fordomsfull eller dømmende.

Respekt

I en gjenopprettende prosess anerkjennes hvert enkelt individ, deres iboende verdighet og grenser.

Konfliktrådet har ydmykhet for partenes prosess og gir rom for denne.

Forståelse og fleksibilitet

Konfliktrådet viser innlevelse med partene i den situasjonen de står i og opptre ivaretagende.

Vi møter deltakere med et åpent sinn og skiller mellom handling og person.

Vår holdning til partene og prosessen er inkluderende og fleksibel.

Åpen og utforskende

Vi oppmuntrer en prosess som åpner for å forstå mer,

av hva som skjedde, av den andre parten, av egne handlinger og reaksjoner.

Prosesen gir rom for helhetsperspektiver og nye innsikter. Innsikt og forståelse skaper mulighet for endring.

I møtet med partene er vi aktivt lyttende og interesserte.

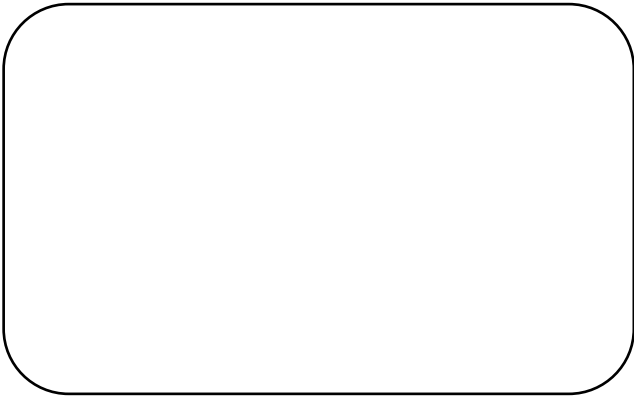
Håp

Håp er en drivkraft om at noe kan bli bedre i framtida, på individnivå og på samfunnsnivå.

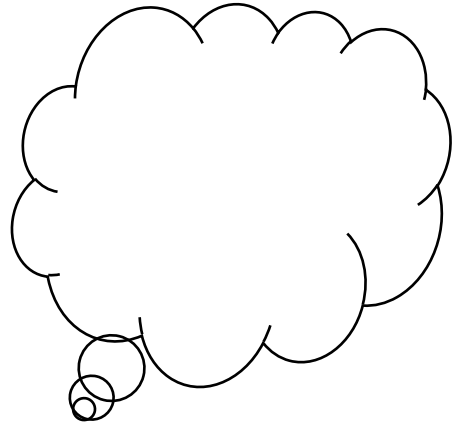
Konfliktrådet har framtidstro på vegne av partene. Vi viser positiv forventning til partene og til deres prosess.

Vedlegg 2: Samtaleverktøy

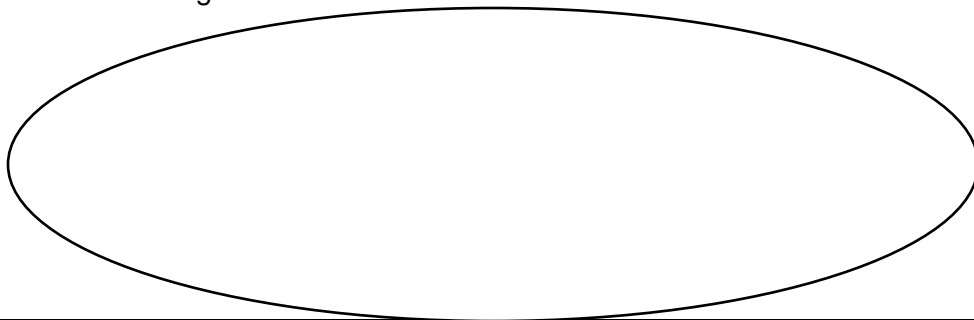
1. Fortell hva som har skjedd? (Skriv ned noen setninger eller tegn)

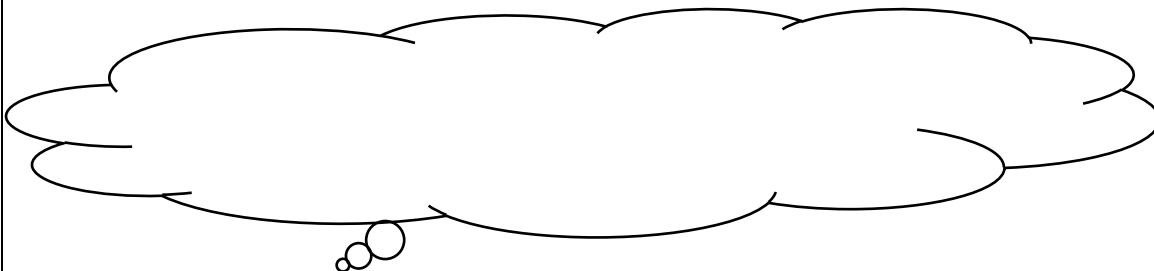
2. Hva tenkte du da det skjedde? (Skriv inn dine tanker i tenkeboblen)

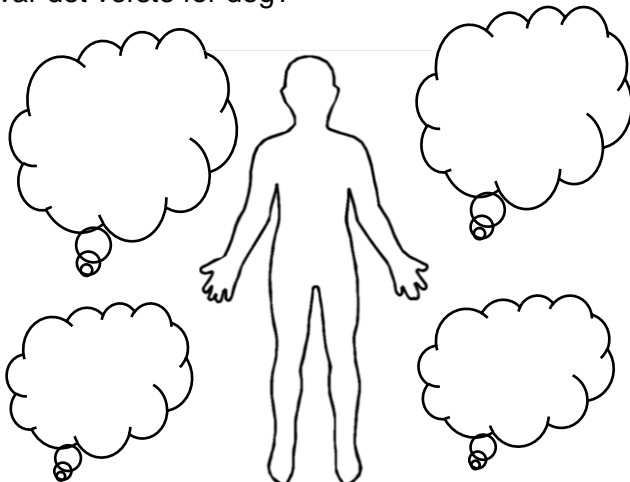
3. Hvordan følte du deg da?

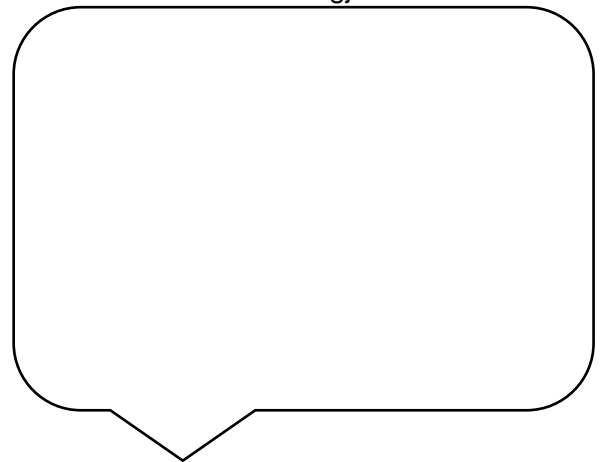
4. Hva tenker du om det nå?

5. Hvem har det gått ut over? På hvilken måte? Hva var det verste for deg?

6. Hva kan du gjøre for at det skal bli bra igjen? Hva tenker du det er lurt å gjøre nå?

Vedlegg 3: Samarbeidsmøte mellom ungdomskordinator og rådgiver

Saken

- Hva skal gjenopprettes?
- Hvilken vurdering er gjort av partenes egnethet?
- Når og hvor bør det gjenopprettende møtet finne sted?
- Hvilke meklere kan passe i denne saken?
- Finnes det kontaktinformasjon til alle parter?
- Har noen i saken behov for tolk?
- Tilsier saken at det bør benyttes indirekte prosesser?
- Er det annen informasjon som er nyttig å vite om?

Fornærmede

- Hvilken informasjon finnes om fornærmede?
- Fremgår det av saken at fornærmede har fått tilbud om møte i konfliktråd?
- Vet vi noe om fornærmedes behov?
- Hvordan skal fornærmede kontaktes?
- Hvem er støttepersonene til fornærmede?
- Vet vi noe om deres behov?
- Er det annen informasjon som er nyttig å vite om?

Ungdommen

- Hvilke behov har ungdommen?
- På hvilken måte tar ungdommen ansvar for det som har skjedd?
- Hvem er støttepersonene til ungdommen?
- Hvem bør være til stede i ungdomsstormøtet?
- Hva vet vi om ungdommens egen sårbarhet?
- Er det annen informasjon som er nyttig å vite om?
- Har ungdommen behov for midlertidig verge?

Vedlegg 4: Samarbeid mellom ungdomskordinator, rådgiver og meklere

Saken

- Hva skal gjenopprettes?
- Hva er rådgiver og UKs vurdering av den gjenopprettende prosessen?
- Når og hvor bør det gjenopprettende møtet finne sted?
- Hvem bør være til stede i ungdomsstormøtet?
- Har noen behov for tolk?
- Finnes det kontaktinformasjon til alle parter?
- Hva tenker meklerne om å tilrettelegge for prosessen?
- Har meklerne noen spørsmål til UK, rådgiver, saken eller partene?
- Er det annen informasjon som er nyttig å vite om?

Fornærmede

- Hvem er fornærmede?
- Hvilken relasjon er det mellom fornærmede og ungdommen?
- Hvilke behov har fornærmede?
- Hvilken informasjon finnes om fornærmede?
- Hvem er støttepersonene til fornærmede?
- Hvordan har kontakten med fornærmede vært hittil?
- Hvem tilbyr fornærmede en ettersamtale etter ungdomsstormøtet?
- Er det annen informasjon som kan være nyttig å vite om fornærmede?

Ungdommen

- Hvem er ungdommen?
- Hvilke behov har ungdommen?
- På hvilken måte tar ungdommen ansvar for det som har skjedd?
- Hvem er støttepersonene til ungdommen?
- Hvordan er det for ungdommen å forholde seg til nye mennesker?
- Ungdommens egen sårbarhet?
- Hvordan er relasjonen mellom ungdommen og vergene?
- Har ungdommen behov for midlertidig verge?
- Er det annen informasjon som kan være nyttig å vite om ungdommen?

Vedlegg 5: Eksempelsamling på møter i konfliktrådet mellom ungdom og andre

Eksempelene bygger på praksis, men er endret for å ivareta anonymitet. Det er også viktig å si at det er gjort et grundig prosess arbeid med alle partene i forkant av møtene av UK, rådgiver og meklere.

Voldssak – Indirekte prosess og gjenopprettende møte mellom ungdom og fornærmet

En ungdom hadde ranet og skallet ned en annen ungdom. UK og oppfølgingsteamet snakket om lovbruddet i hvert møte med ungdommen, og etter hvert som ungdommen fulgte opp forpliktelsene i de ulike tiltakene hadde ungdommen en positiv utvikling og opplevde mestring. Etter hvert ble ungdommen også mer åpen for å møte den fornærmede, men var samtidig veldig i tvil og usikker på om fornærmede ville ta hevn.

Ungdommen hadde behov for å si unnskyld, men visste ikke helt om det var godt nok for fornærmede, eller hvilke ord ungdommen skulle bruke. Den fornærmede hadde lagt saken bak seg og var først veldig skeptisk til å møte. Så foreslo UK at ungdommen kunne skrive et brev for å samle noen tanker som kunne sendes til fornærmede hvis fornærmede samtykket. Etter å ha mottatt brevet og tenkt seg nøye om, samtykket fornærmede til å møte ungdommen, både fordi fornærmede ville høre hva ungdommen hadde å si og ville stille spørsmål som kun ungdommen kunne svare på.

De to møttes til slutt etter en lang indirekte prosess, separate formøter og de fikk snakket med hverandre om det som skjedde. Ungdommen beklaget seg, fortalte at ungdommen egentlig ikke er slik og lovet at det aldri skulle skje igjen. Ungdommen ble også kvitt frykten for hevn. Fornærmede fikk lettet angsten og svar på spørsmålene som hvorfor ble jeg ranet og skallet ned, hva tenkte du på, og skal du gjøre sanne ting igjen. Etterpå sa begge to at det var et godt møte hvor de endelig kunne legge hendelsen bak seg.

Seksuelt overgrep – Indirekte prosess og gjenopprettende møte mellom ungdom og fornærmet

En ungdom hadde presset en yngre jente til å sende nakenbilder og videoer og truet med å gjøre disse offentlige. Ungdommen ble dømt til ungdomsstraff og konfliktrådet vurderte nøye om saken egnet seg for et gjenopprettende møte. Fornærmede ønsket å konfrontere ungdommen for å få svar på hva ungdommen tenkte og for å forklare hvor skamfull og krenket hun følte seg.

På grunn av ungdommens psykiske uhelse ble det besluttet å gjennomføre en indirekte prosess. Fornærmede fikk mulighet til å stille noen spørsmål rundt hvorfor ungdommen gjorde det ungdommen gjorde og fikk også sagt noe om den psykiske belastningen det var. Ungdommen på sin side kunne forklare seg og utviklet forståelse for hvordan fornærmede hadde opplevd saken. UK og Rådgiver samarbeidet tett og formidlet dialogen mellom partene. Da det nærmet seg slutten på straffegjennomføringen, var ungdommens psykiske helse bedre og ungdommen ønsket et møte med fornærmede. Fornærmede samtykket og hun hadde flere spørsmål.

Meklere brukte god tid på formøter og tilrettela for et gjenopprettende møte i konfliktrådet hvor partene møttes for å snakke sammen. I møtet kom det frem at fornærmede var deprimert og hadde tenkt på å ta sitt eget liv, men hadde fått hjelp i tide. Moren til fornærmede var også med i møtet og fortalte hvor vanskelig det hadde hatt det. Dette gjorde sterkt inntrykk på ungdommen som ikke hadde tenkt at det kunne være en konsekvens. I denne saken hadde det verste skjedd allerede, og det var viktig for partene å kunne snakke sammen, se hverandre i øynene og få mulighet til å legge saken bak seg.

Voldssak - Gjenopprettende møte mellom ungdom og familiefar

En ungdom hadde vært ruset og utøvd vold på nattbussen hjem. Ungdommen møtte den fornærmede som var en voksen mann til et gjenopprettende møte. Ungdommen husket lite fra hendelsen, men uttrykte likevel anger når fornærmede fortalte at han hadde vært livredd når det skjedde og i etterkant.

Ungdommen forstod også i møtet at samboeren hans og barna deres hadde vært berørt av voldshandlingen og blitt redd for en de aldri hadde møtt. I møtet fikk partene snakket ut om hvordan de opplevde det som skjedde og ungdommen fortalte at ungdommen hadde en vanskelig periode og ruset seg. Men nå gjennomførte ungdommen straff i konfliktrådet og holdt seg unna rus. Det hjalp ungdommen til å ikke ta «kjipe valg som skader andre».

I møtet fikk både ungdommen og den fornærmede høre hvordan handlingene hadde påvirket den andre part. Ungdommen beklaget seg og sa unnskyld og den fornærmede godtok unnskyldningen. Møtet hjalp begge å komme videre etter voldshendelsen og fornærmede kunne si til familien sin at de hadde ordnet opp. Det gjorde også samboeren og barna hans trygge.

Innbrudd - Gjenopprettende møte mellom ungdom og fornærmede

To ungdommer som ruset seg, hadde gjort innbrudd og møtte eierne til et gjenopprettende møte. Eierne ønsket å vite hvorfor ungdommene valgte deres sted og lurte på om ungdommene hadde urinert i sengen, fordi det var vått der og luktet stramt. Ungdommene hadde valgt et tilfeldig sted fordi de trengte en stekeovn til en stjålet pizza. De beklaget seg og fortalte at de hadde vimset rundt og sølt noe veske som stod i en kopp. Denne hadde veltet og luktet stramt. De hadde ikke tisset og hadde forsøkt å både tørke opp og rydde etter seg. De fornærmede fikk spurt mange spørsmål og ungdommene fikk mulighet til å svare oppriktig for seg. Møtet endte opp med en forsoningsavtale og at ungdommene skulle gjøre det de kunne for å fullføre skole og fagbrev, jobbe for å ikke begå nye lovbrudd, og passe på seg selv i fremtiden. Noen år etterpå ringte den ene til konfliktrådet for å si at nå kunne eierne informeres om at fagbrevet var i boks.

Hærverk på skole – Gjenopprettende møte med rektor

En ungdom hadde utført skadeverk på skolen ungdommen gikk på, i ruspåvirket tilstand. Ved hjelp av de gjenopprettende spørsmålene fikk begge parter snakket ut om sine følelser og tanker rundt det som skjedde og det var viktig for partene. Ungdommen angret seg og forstod at det var mange berørte av det ungdommen hadde gjort og ungdommen hadde et ønske om å gjøre opp for seg. Rektor ønsket at ungdommen kunne gjøre opp for seg ved å komme seg ut i arbeid siden ungdommen gjorde det bra som lærling. Møtet endte med en forsoningsavtale og ungdommen fullførte lærlingetiden og kom seg ut i fast jobb.

Sivil sak - Ungdoms bekymring for søster

En ungdom ble under egen straffegjennomføring svært bekymret for sin søster som ble trukket mot det «dårlige miljøet» ungdommen selv var en del av tidligere. Ungdommen var bekymret for søsteren og opplevde at hun ikke lyttet til hverken mor eller ungdom. Ungdom spurte om konfliktrådet kunne ha et møte der de sitter i sirkel med mekler til stede som spør om; «hva har skjedd, tanker, følelser, hvem det berører og hva som er viktig for fremtiden». Ungdom håpet og trodde søsteren kanskje ville lytte mer hvis temaet var bekymring og omsorg, slik at søsteren ikke begynte å ruse seg eller ble seksuelt utnyttet av de eldre guttene i miljøet.

Søsteren og mor samtykket, og mekler tilrettela for et gjenopprettende møte der ungdomskoordinator fikk delta etter fritak fra taushetsplikten av ungdom og mor. Ungdom ønsket at mekler stilte ungdomskoordinator omtrent samme spørsmål slik at en fagperson kunne si «noen kloke ord», fortelle litt om straffegjennomføring, konsekvenser osv. Resultatet ble at søsteren holdt seg unna det «dårlige miljøet», ungdommen gjennomførte straffen uten tilbakefall og relasjonen mellom søsken og mor ble styrket.

Sivil sak - Møte mellom ungdom og foreldrene om institusjonsplassering

En ungdom hadde blitt plassert på institusjon etter å ha ruset seg og truet flere medelever og lærere på en skole. Etter hvert ønsket ungdommen å snakke ut med foreldrene sine om sine tanker og følelser rundt institusjonsplassering. Meklere i konfliktrådet tilrettela for et møte mellom ungdommen og foreldrene. Ungdommen fortalte at ungdommen hadde det vondt og ikke hadde vært seg selv, at ungdommen angret og syntes det var tøft å være plassert på institusjon. Ungdommen fortalte også at ungdommen følte seg redd for at ungdommen hadde ødelagt sin egen fremtid og skadet forholdet til foreldrene sine. Foreldrene på sin side kunne sette ord på sin bekymring og angst for at ungdommen skulle skade seg selv eller andre, men også si at de var glade i ungdommen sin. Møtet trygget begge partene til å kunne legge det som hadde skjedd bak seg og gå videre med fokus på å trygge hverandre og bygge et godt forhold.

Sivil sak - Møte mellom ungdom og en annen slektning

En ungdom hadde kommet inn i et dårlig miljø på skolen, kjørte i ruspåvirket tilstand og krasjet bilen til foreldrene. I løpet av straffegjennomføringen gjennomførte ungdommen et gjenopprettende møte med foreldrene sine som var berørte av lovbruddet. Samtidig visste hele familien om det som hadde skjedd, men det var ikke naturlig å snakke om det når familien møttes. Ungdommen hadde hatt en god relasjon med en annen slektning tidligere og ungdommen visste ikke helt hvordan ungdommen skulle snakke om det som hadde skjedd. UK foreslo derfor å ha et gjenopprettende møte mellom de to, noe begge samtykket til. Møtet ble ledet av meklere i konfliktrådet og partene fortalte om følelser av sinne, skam, frustrasjon og en relasjon som var blitt skadet. Men de snakket også om muligheter for å finne på ting sammen for å reetablere relasjonen. Og det fulgte de også opp på eget initiativ etter at ungdommen var ferdig med straffegjennomføringen. Det var viktig for ungdommen å ha en trygg relasjon å støtte seg på når oppfølgingsteamet var ferdig, for å unngå å falle tilbake i et dårlig miljø, og et gjenopprettende møte i konfliktrådet gjorde det mulig.

Sivil sak - Ungdom og fosterfamilie – Brutte relasjoner

En ungdom under straffegjennomføring måtte plutselig flytte fra fosterhjem etter utallige år og ungdommen forstod ikke helt hvorfor. Etter hvert savnet ungdommen fosterfamilien og de brutte relasjonene og ønsket et gjenopprettende møte. Partene møttes og ved hjelp av de gjenopprettende spørsmålene kunne de for første gang siden ungdommen måtte flytte, sette ord på hvordan de hadde opplevd relasjonen og situasjonen. Begge parter syntes det var vanskelig, men det var også en risiko for fosterfamilien å ha en ungdom som begikk kriminelle handlinger. Ungdommen og fosterfamilien fikk snakket skikkelig om sin relasjon og ungdommen fikk en bedre forståelse for hvorfor ungdommen måtte flytte fra fosterhjemmet.

Sivil sak - Ruspåvirket kjøring – Forpliktelse mellom ungdommene

Tre ungdommer hadde kjørt bil sammen og fører og passasjerene var ruspåvirket. Alle tre fikk ungdomsoppfølging. De hadde tidligere hatt et gjenopprettende møte med hverandre og foreldrene som omhandlet selve kjøreturen. Etter dette møtet gikk det en tid og de fant etter hvert ut at de hadde behov for å snakke sammen bare de tre. De ønsket et eget gjenopprettende møte seg imellom for å prate om hvordan de skulle forholde seg til hverandre etter at de var ferdig med straffegjennomføringen. Temaet for møtet var hvordan de kunne støtte hverandre når de var ferdig og ikke lokke hverandre utpå rusen igjen. De tre gjennomførte møtet og forpliktet seg til å støtte hverandre. De klarte også å holde seg rusfrie etter straffegjennomføringen.

Oppfølgingsteam – Ungdomskoordinatorers bruk av gjenopprettende spørsmål

En ungdom under straffegjennomføring fortalte noe til en voksen i oppfølgingsteamet som lagde en knute på tråden i relasjonen. Måten å løse det på var at UK tematiserte hva som hadde skjedd i det neste møtet i oppfølgingsteamet og brukte de gjenopprettende spørsmålene for å få frem hvordan begge parter hadde opplevd situasjonen. Dette gjorde at begge to fikk bedre forståelse for den andre som førte til at tilliten ble gjenopprettet og muligheten for videre samarbeid ble styrket.